

NATUURTOETS GROEI EN KRIMP
TWEEDE GROEITENDER 2011

PROVINCIE GELDERLAND

16 december 2011
075810412:A - Definitief
B02042.000132.0100

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Achtergrond	3
1.2	Doel	3
1.3	Randvoorwaarden voor saldering bij groei en krimp	4
1.4	Beschermingskader	5
1.4.1	Natuurbeschermingswet 1998	5
1.5	Definitie groei- en krimphectares in de NEB	7
1.6	Groeitender 2011	8
1.7	Krimplocaties 2011	10
1.8	Veluwe 2010	10
2	Groeilocaties	12
2.1	Hoenderloo en Beekbergen	12
2.1.1	Hoenderloo	12
2.1.2	Beekbergen	14
2.1.3	Recreatief gebruik	16
2.1.4	Natura-2000 waarden	16
2.1.5	Overige natuurwaarden	18
2.2	Otterlo	18
2.2.1	Heidekamp en Lorkenbos	18
2.3	Lunteren	20
2.3.1	Scheleberg	20
2.4	Kootwijk	22
2.4.1	Paardensportcentrum van den Hoorn en Berkenhorst	22
2.5	Ermelo	24
2.5.1	Vossenhol	24
2.6	Garderen	26
2.6.1	Speulderbos	26
2.7	Nunspeet	28
2.7.1	Stolpenheim	28
3	Krimplocaties	31
3.1	Nunspeet	31
3.1.1	Puszta en Mosterdveen	31
3.2	Heerde	33
3.2.1	Filipsberg	33
3.3	Hoenderloo	35
3.3.1	Defensieterrein-Oase	35
4	Mogelijke effecten	37
4.1	Beoordelingskader	37
4.1.1	Mogelijke ingrepen en gevolgen	37
4.1.2	Gevoeligheid van habitattypen en soorten	39

4.1.3	Toetsingscriteria	40
4.2	Ruimtebeslag	40
4.3	Verstoring	41
4.3.1	Berekening	43
4.4	Versnippering	44
4.5	Verdroging en verontreiniging	44
5	Effectbeschrijving	46
5.1	Ruimtebeslag en ontwikkelingsgebieden	46
5.1.1	Habitattypen	47
5.1.2	Vogelrichtlijnsoorten	49
5.1.3	Habitatrichtlijnsoorten	51
5.2	Verstoring en ontstoring door recreatie	53
5.2.1	Vogelrichtlijnsoorten	53
5.2.2	Habitattypen	56
5.2.3	Habitatrichtlijnsoorten	56
5.3	Versnippering en ontsnippering	57
5.4	Veluwe 2010-doelen	57
6	Effectbeoordeling	58
6.1	Ruimtebeslag en ontwikkelingsgebieden	58
6.1.1	Habitattypen	58
6.1.2	Vogelrichtlijnsoorten	59
6.1.3	Habitatrichtlijnsoorten	61
6.2	Verstoring en ontstoring	61
6.2.1	Habitattypen	61
6.2.2	Vogelrichtlijnsoorten	62
6.2.3	Habitatrichtlijnsoorten	63
6.3	Versnippering en ontsnippering	63
6.4	Veluwe 2010-doelen	63
7	Conclusie en advies	64
7.1	Beoordeling effecten	64
7.1.1	Ruimtebeslag en ontwikkelingsgebieden	64
7.1.2	Verstoring en ontstoring	64
7.1.3	Versnippering en Veluwe 2010	65
7.2	Conclusie en advies	65
7.3	Scenario's	66
Colofon		68

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1

ACHTERGROND

De Veluwe neemt in het beleid voor verblijfsrecreatie een bijzondere positie in. Daarnaast is het één van onze belangrijkste natuurgebieden. Deze twee belangen kunnen met elkaar botsen. Daarom heeft de provincie Gelderland het zogenoemde groei- en krimpbeleid ontwikkeld. Het principe van groei en krimp op de Veluwe komt voort uit de beleidsnotitie Veluwe 2010 die in november 2000 door Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland is vastgesteld. In deze beleidsnotitie zijn alle plannen voor de Veluwe verzameld en op elkaar afgestemd. In het op 30 maart 2005 door Provinciale Staten vastgestelde Reconstructieplan Veluwe is het groei- en krimpbeleid als uitgangspunt genomen en verder uitgewerkt. Tot slot is dit beleid vastgelegd in het Streekplan Gelderland zoals dit op 29 juni 2005 door Provinciale Staten is vastgesteld.

Voor het groei- en krimpbeleid is een plan-m.e.r. opgesteld waarbij de haalbaarheid van het beleid uit oogpunt van Natura 2000 centraal stond. Het plan-m.e.r. wees uit dat groei- en krimp in veel gevallen kan leiden tot positieve resultaten voor Natura 2000. Een positief saldo zal echter niet bij alle denkbare combinatie van groei- en krimplocaties optreden. Bij concrete uitwerking van projecten ('tranches') zal daarom zorgvuldig moeten worden getoetst of een gunstige combinatie van locaties bereikt wordt. Dit plan-m.e.r. heeft geleid tot aanvullende spelregels in de Streekplanuitwerking 'Groeï en Krimp'.

Voor de uitwerking van het Groei- en Krimpbeleid in de provincie Gelderland is een Natuur Effecten Boekhouding (NEB) ontwikkeld. De NEB is onderdeel van het groei- en krimpbeleid van de provincie Gelderland. De Streekplanuitwerking Groei en Krimp bevat de spelregels. De NEB is het instrument waarmee de negatieve en positieve gevolgen van groei en krimp voor Natura 2000 habitattypen en soorten op de Veluwe kunnen worden gekwantificeerd en op elkaar betrokken.

Naast een afweging in het kader van Natura 2000 moeten ook andere natuuraspecten in de afweging worden betrokken zoals beschermde soorten en hun leefgebieden, ecologische hoofdstructuur en ruimtelijke ecologische samenhang (ecologische verbindingzones, Veluwe-poorten en dergelijke).

1.2

DOEL

In het kader van de Natuurbeschermingswetgeving zullen groeiplannen en krimpplannen als een samenhangend project worden voorgebracht en beoordeeld. Hierbij gaat het om Natura 2000 waarden en daarnaast ook om andere natuurwaarden die van belang zijn voor Veluwe 2010.

Wat betreft Natura 2000 zal concreet moeten worden vastgesteld of er per saldo sprake is van positieve dan wel negatieve significante effecten. De provincie Gelderland streeft ernaar om elke twee of drie jaar een groeitender van minimaal 10 hectare uit te schrijven. Hierbij kunnen de recreatiebedrijven die in de groeiclusters liggen hun groeiplannen indienen. De vrijgekomen hectares van krimplocaties die zijn aangekocht door de provincie kunnen worden gebruikt voor deze groei.

In deze natuurtoets worden de effecten van groei- en krimpplannen uit de groeitender van 2011 vergeleken en beoordeeld. Er wordt aangegeven welke groeiplannen vanuit natuuroogpunt, in vergelijking met krimp, een acceptabel nettoresultaat opleveren. Ook wordt, vanuit natuuroogpunt, beoordeeld welke groeiplannen het best passend zijn bij de gerealiseerde krimp. Hierbij worden de natuureffecten van verschillende projecttranche-combinaties vergeleken. De uitkomsten van de natuurtoets en de adviezen worden betrokken in de afweging rond de projecttranchebeoordeling en het artikel 10 Bro-advies aan de gemeenten. In een later stadium wordt dit onderzoek gekoppeld aan lokale planologische procedures en de Natuurbeschermingswetvergunning.

1.3

RANDVOORWAARDEN VOOR SALDERING BIJ GROEI EN KRIMP

Het groei- en krimp-beleid moet aan een aantal voorwaarden voldoen om in overeenstemming met de Natuurbeschermingswet 1998 uitgevoerd te kunnen worden. In het prototype NEB werd reeds een aantal randvoorwaarden vermeld die opgesteld zijn door het Ministerie van LNV. Deze zijn aangevuld met de randvoorwaarden die voortkomen uit de quickscan van dr. Bastmeijer (Bastmeijer, 2005). Daarnaast is een aantal opmerkingen uit het toetsingsadvies voor de Strategische Milieubeoordeling Groei & Krimp van de Commissie voor de Milieueffectrapportage opgenomen.

Randvoorwaarden zoals opgesteld door LNV Directie Oost

- De natuurwaarden waarvoor het Natura 2000-gebied is aangemeld/aangewezen blijven in een gunstige staat van instandhouding.
- De algehele samenhang van het Natura 2000 netwerk en het betreffende gebied blijft gewaarborgd.
- Prioritaire habitats, soorten en hun leefomgeving worden niet aangetast.
- De zekerheid is verkregen dat er geen sprake is van een significant (negatief) effect (op het niveau van een projecttranche).
- Uitrui van negatieve gevolgen op de ene plaats voor positieve gevolgen elders dient dezelfde habitattypen of soorten en hun leefgebied te betreffen.
- De negatieve ingreep kan pas plaatsvinden nadat de positieve gevolgen voor de beschermde natuurwaarden volledig fysiek zijn gerealiseerd.

Randvoorwaarden naar aanleiding van de notitie van Bastmeijer¹

- De nadelige en voordelige onderdelen moeten nauwe samenhang vertonen en integraal onderdeel uitmaken van hetzelfde 'plan' in de zin van artikel 6, lid 3.

¹ Deze randvoorwaarden zijn overgenomen uit "Groeï Krimp": Saldering en Natura 2000, Quickscan conformiteit gebiedsbeschermingsrecht opgesteld door Dr. C.J. Bastmeijer, in opdracht van provincie Gelderland, december 2005. Deze randvoorwaarden vergroten de kans op een juridisch haalbaar groei-krimpbeleid.

- Een passende beoordeling is noodzakelijk.
- De passende beoordeling moet in relatie worden gebracht met de instandhoudingsdoelstellingen; alle mogelijke gevolgen moeten bestudeerd worden én afweging moet plaatsvinden per habitatype en soort. Saldering tussen verschillende habitattypen en/of soorten is niet mogelijk.
- Cumulatieve gevolgen voor habitattypen en soorten moeten worden meegewogen en er zal rekening gehouden moeten worden met mogelijke nadelige gevolgen door bestaand gebruik, door activiteiten buiten het gebied, door natuurlijke processen en door externe werking door het verplaatsen van bedrijven.
- Er moet rekening gehouden worden met de opgave voor de verschillende instandhoudingsdoelstellingen. Als er een verbetering/groei opgave ligt kan het zijn dat de krimp niet geheel vrijgegeven kan worden voor groei.
- Groei kan plaats vinden als krimp gerealiseerd is (de negatieve ingreep kan pas plaatsvinden nadat de positieve gevolgen voor de beschermde natuurwaarden volledig fysiek zijn gerealiseerd).
- De begrenzing van het Natura 2000-gebied de Veluwe moet in acht worden genomen (krimp moet gerealiseerd worden binnen het begrensde gebied).
- Preventie van nadelige gevolgen is een belangrijk uitgangspunt.

Opmerkingen Commissie MER

De Commissie adviseert bij de invulling van de passende beoordeling nadrukkelijk aandacht te besteden aan de herstelopgaven. De Commissie adviseert om bij de invulling van de passende beoordeling nadrukkelijk het cumulatieve effect beter inzichtelijk te maken. Daarvoor dient helder inzicht te worden verkregen in de effecten van de huidige en toekomstige activiteiten in het gebied op de behoud- en hersteldoelopgaven zoals die in het aanwijzingsbesluit zullen worden gepubliceerd.

De Commissie adviseert aansluiting te zoeken bij de randvoorwaarden zoals opgesteld door het voormalige Ministerie van LNV, directie Regionale zaken Oost. Hier wordt expliciet besproken hoe het leefgebied van soorten moet worden bepaald. Dit advies impliceert dat eerst op het niveau van het Natura 2000-gebied wordt gekeken naar de verspreiding van Natura 2000-waarden, draagkracht en de sleutelfactoren per habitat of soort. De Commissie adviseert (het prototype van) de boekhouding als volgt aan te passen:

- Het meewegen van de soorten waarvoor de Veluwe is aangewezen als Natura 2000-gebied, tenzij deze soorten al zijn opgenomen in de habitattypen waarvoor de Veluwe als Natura 2000-gebied is aangewezen.
- Het herzien van de gehanteerde informatie over vogels (minimum oppervlaktes, geschikt leefgebied, habitatvoorkeur, verstoring gevoeligheid).
- Het valideren van de informatie over vogels op basis van aanwezige en gepubliceerde gegevens over de verspreiding van de soorten.

1.4

BESCHERMINGSKADER

1.4.1

NATUURBESCHERMINGSWET 1998

In Nederland hebben veel natuurgebieden een beschermde status onder de Natuurbeschermingswet 1998 gekregen. Daarbij kunnen twee categorieën beschermingsgebieden worden onderscheiden:

- Natura 2000-gebieden.
- Beschermde natuurmonumenten.

Onder Natura 2000-gebieden vallen de gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn aangewezen of aangemeld. Voor al deze gebieden gelden instandhoudingsdoelen. De essentie van het beschermingsregime voor deze gebieden is dat deze instandhoudingsdoelen niet in gevaar mogen worden gebracht. Om dit toetsbaar te maken, kent de Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en andere handelingen (zowel bestaand als nieuw) die gevolgen voor soorten en habitats van de betreffende gebieden zouden kunnen hebben, een vergunningplicht. Een vergunning voor een project wordt alleen verleend wanneer zeker is dat de instandhoudingsdoelen van het gebied niet in gevaar worden gebracht. Hiervan mag alleen worden afgeweken wanneer alternatieve oplossingen voor het project ontbreken en wanneer sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Bovendien moet voorafgaande aan het toestaan van een afwijking zeker zijn dat alle schade gecompenseerd wordt (de zogenaamde ADC-toets: Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang en Compenserende maatregelen). Redenen van economische aard kunnen ook gelden als dwingende reden van groot openbaar belang. Als prioritaire soorten of habitats deel uitmaken van de instandhoudingsdoelen mogen redenen van economische aard alleen gebruikt worden na toetsing door de Europese Commissie. Naast deze Natura 2000-gebieden kent de Natuurbeschermingswet ook beschermde natuurmonumenten. Indien beschermde natuurmonumenten samenvallen met Natura 2000-gebieden, vervalt de status van deze gebieden en worden ze integraal onderdeel van het Natura 2000-gebied. De beschermde waarden van het gebied worden 'overgenomen' door de aanwijzingsbeschikking van het Natura 2000-gebied. Dit is op de Veluwe het geval voor het Mosterdveen, een hoogveengebied net ten noorden van Vierhouten en de leemputten bij Staverden.

Passende beoordeling

De Natuurbeschermingswet kent twee routes voor het verlenen van een vergunning. Als significante negatieve effecten niet met zekerheid uitgesloten kunnen worden moet een passende beoordeling worden uitgevoerd. Als er wel effecten verwacht worden, maar deze zeker niet significant zullen zijn, kan worden volstaan met een verslechteringstoets.

Kans op significante negatieve effecten

Het optreden van significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied de Veluwe kan voor de ontwikkelingen niet op voorhand worden uitgesloten. Aangezien er kans is op significant negatieve effecten wordt de fase van de voortoets overgeslagen en wordt direct een passende beoordeling uitgevoerd.

Inhoud passende beoordeling

Bij de passende beoordeling wordt gedetailleerd in kaart gebracht wat de effecten (kunnen) zijn van de activiteit op de natuurwaarden in het gebied en welke verzachtende (mitigerende) maatregelen genomen worden. Hierbij wordt rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen. De significantie van de gevolgen moet met name worden beoordeeld in het licht van de specifieke (milieu)kenmerken en omstandigheden van het gebied. Omkeerbare en tijdelijke effecten kunnen ook significant zijn.

Indien uit de passende beoordeling de zekerheid verkregen is dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van een gebied niet aantast kan het Bevoegd gezag vergunning verlenen. Deze zekerheid bestaat wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel is over de afwezigheid van schadelijke gevolgen.

Als schadelijke gevolgen niet kunnen worden uitgesloten kan de vergunning toch worden verleend aan de hand van de 'ADC- criteria'. De criteria geven aan dat bij mogelijke significante gevolgen alleen vergunning verleend kan worden wanneer aan alle volgende criteria wordt voldaan: A) het ontbreken van alternatieve oplossingen; D) dwingende redenen van groot openbaar belang; C) met het voorschrift verbonden aan de vergunning dat de initiatiefnemer compenserende maatregelen vooraf en tijdig treft. In de passende beoordeling moet tevens rekening gehouden worden met cumulatieve effecten. De Natuurbeschermingswet 1998 vraagt, in navolging van de Habitatrichtlijn (art. 6 lid 3), bij de beoordeling van de significantie van negatieve gevolgen van een plan ook de gevolgen van andere plannen, projecten en activiteiten te betrekken. Hierbij moet worden getoetst of alle ingrepen tezamen tot negatieve significante effecten kunnen leiden (cumulatieve gevolgen).

Cumulatieve effecten maken in beginsel deel uit van de NEB (zie uitgangspunten). De NEB voorziet hier in zoverre in dat getoetst wordt of autonome (recreatieve) activiteiten nabij een groei- of krimplocatie het beoogde effect beïnvloeden.

De effecten van activiteiten die zich elders in het Natura 2000-gebied afspelen zijn niet in deze toetsing opgenomen. Uitgangspunt van het groei- en krimpbeleid is namelijk dat iedere afzonderlijke projecttranche minimaal een neutraal tot (bij voorkeur) positief effect heeft op alle betrokken habitattypen en soorten. Negatieve effecten, ook wanneer die niet-significant zouden zijn, zijn derhalve niet mogelijk. Het is daarom niet nodig om cumulatieve gevolgen van de projecttranche met andere plannen, projecten en activiteiten in beschouwing te nemen.

Definitie significante effecten

Een activiteit heeft significante effecten als zij de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied in gevaar brengt. Hiervoor is geen objectieve grens; per geval zal bekeken worden of een effect significant is. Het oordeel moet gebaseerd zijn op de specifieke situatie die van toepassing is. Hierbij moet ook cumulatieve effecten onderzocht worden.

1.5

DEFINITIE GROEI- EN KRIMPHECTARES IN DE NEB

Bij de bepaling van de omvang van hectares krimp en groei in de NEB wordt conform de spelregels in de Streekplanuitwerking Groei en Krimp uitgegaan van de bruto hectares (verblijfs)recreatie die erbij komen (groeiplannen) of omgezet worden naar natuur (krimp-projecten). Deze groei- en krimphectares worden in de NEB in principe ook rechtstreeks (1 op 1) doorvertaald naar Natura 2000-leefgebiedhectares. Uitzondering op deze regel vormen (delen van) terreinen die buiten Natura 2000 liggen. De invulling resp. het bestaand gebruik van groei- en krimpsterreinen wordt bij de inboeking van leefgebiedhectares in de NEB niet tot in detail meegenomen. Er wordt vanuit gegaan dat een uitbreiding met 1 hectare ook tot afname van 1 hectare leefgebied leidt. Dat hoeft in de praktijk zeker niet zo te zijn. Denk bijvoorbeeld aan boskamperen of een invulling met trekkershutten. Omgekeerd geldt ook dat op krimpsterreinen in meer of mindere mate al natuurwaarden aanwezig zijn. Dit soort kwaliteitsbeoordelingen is zeer gecompliceerd en lastig te objectiveren. Binnen de Natuureffectenboekhouding Groei en Krimp wordt daarom uitgegaan van een robuuste (toekomstvaste) benadering met betrekking tot de Natura 2000-hectares.

1.6

GROEITENDER 2011

De groeitender 2011 bestaat uit twee delen: Hoenderloo fase II en Groeiplannen ingediend in 2011. In 2007 zijn de uitbreidingsplannen voor Hoenderloo fase I getoetst. Voor deze uitbreidingen is vervolgens een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 afgegeven. Echter, de uitbreidingsplannen bestonden uit twee delen: fase I en fase II. De bestemmingsplannen zijn zodanig aangepast dat fase II mogelijk is onder voorbehoud van vergunning vanuit de Natuurbeschermingswet. Omdat er nog geen toetsing heeft plaatsgevonden voor fase II worden in dit rapport de effecten op Natura-2000 waarden beschreven en beoordeeld. Daarnaast worden natuurwaarden die in het belang zijn van Veluwe 2010 meegenomen in de beoordeling. Op 22 februari 2011 heeft Gedeputeerde Staten van provincie Gelderland besloten tot een volgende groeitender. Ondernemers met verblijfsrecreatieterreinen konden uitbreidingsplannen indienen. De effecten van deze uitbreidingsplannen op Natura-2000 waarden worden in deze natuurtoets beschreven en beoordeeld in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Daarnaast worden natuurwaarden die in het belang zijn van Veluwe 2010 meegenomen in de beoordeling.

Tabel 1

Groeitender 2011

Cluster	Bedrijf	Aantal ha uitbreiding	Aantal en soort extra standplaatsen	Aantal extra slaapplaatsen
Hoenderloo (fase II)	Schinkel	0,5 ha	15 toeristisch	60
	De Pampel	0,65 ha	25 stacaravans	150
	't Veluws Hof	2,0 ha	65 stacaravans	390
	Het Lierderholt	2,0 ha	60 toeristisch	240
Hoenderloo 2011	Bungalowpark Hoenderloo	8,0 ha	103 bungalows	618
	't Veluws Hof	2,0 ha	115 chalets	690
	Het Lierderholt	0,8 ha	28 campers	84
Beekbergen	Recreatiepark Beekbergen (Palieter)	5,0 ha	71 toeristisch 44 stacaravans	548
	Bospark Beekbergen	2,5 ha	24 bungalows	144
	De Valouwe	2,5 ha	24 bungalows	144
Otterlo	Heidekamp	1,5 ha	33 chalets	198
	Lorkenbos	1,2 ha	12 bungalows	144*
Lunteren- Wekerom	Scheleberg	3,2 ha	40 bungalows	240
Kootwijk	Paardensportcentrum G. vd Hoorn	2,6 ha	37 chalets 35 bungalows	432
	Berkenhorst	1,4 ha	31 bungalows	272**
Gardereren	Speulderbos	0,8 ha	15 stacaravans vervallen	-96
Ermelo	Vossenhol	4,0 ha	16 stacaravans 54 toeristisch 20 camper	372
Nunspeet	Stolpenheim	0,4 ha	12 bungalows	72

Het aantal extra slaapplaatsen is als volgt berekend:

- Toeristisch kamperen : 4 per standplaats
- Campers : 3 per standplaats
- Bungalows, chalets en stacaravans : 6 per standplaats

*12 10 12 pers. (uitgangspunt van 12 pers.)

**22 8 pers., 6 10 pers en 3 12 pers bungalows

Bij het Speulderbos wordt het terrein heringericht met meer ruimte per standplaats. Hierdoor vervallen er standplaatsen. In totaal zijn er groeiplannen voor 41,05 ha. De plannen bieden plek voor 4702 extra slaapplaatsen.

1.7**KRIMPLOCATIES 2011****Tabel 2**

Krimplocaties 2011

Cluster	Bedrijf	Aantal ha krimp	Aantal en soort standplaatsen	Aantal slaapplekken minder
Vierhouten	Recreatiepark Samoza-terrein Pusztá	3,0 ha	30 stacaravans	180
	Recreatiepark Samoza-terrein Mosterdveen	10,0 ha	274 stacaravans/chalets (bestemmingsplan ruimte 350 plaatsen)*	1644 (bestemmingsplan 2100)
Heerde	Filipsberg	2,0 ha	11 recreatiewoningen 60 toeristische plaatsen	66 240
Nabij Hoenderloo	Oase	8,8 ha	270 staanplaatsen (sta)caravans	1620

*In de toetsing wordt uitgegaan van de feitelijke situatie, niet de vergunde.

In totaal zijn er krimpplannen voor 23,8 ha. Er zijn hierdoor 3750 minder slaapplekken.

1.8**VELUWE 2010**

In de Beleidsnotitie 2010 wordt niet alleen gesproken over het groei en krimp principe maar worden ook andere doelen en projecten genoemd. In dit rapport wordt beoordeeld of de groei en krimp plannen binnen de andere doelen en projecten passen. Hieronder wordt kort aangegeven welke thema's relevant kunnen zijn voor dit project. Er is een korte vertaling gegeven naar de voorwaarden die voor dit project gelden

- Thema 1: Kwaliteitsimpuls voor natuur, bos en landschap:
 - Groei en krimp mag geen afbreuk doen aan de realisatie van EHS, ecologische poorten, vermindering van raster, realisering van grote graasweiden en milieuhervorming voor bos en natuur.
- Thema 2: Afstemming tussen verkeer, natuur en recreatie:
 - Om de verkeersstromen in goede banen te leiden zijn een aantal projecten gestart: veiligheid van binnenwegen, aanleg wildviaducten, natuurtransferia en zweefvliegveld Terlet. De groei en krimp plannen hebben geen invloed op dit thema komt niet terug in de beoordeling.
- Thema 3: Kwaliteitsimpuls voor natuurgerichte recreatie:
 - De projecten die hierbij horen is het groei- en krimp beleid, fietsbeleid, nationaal natuur- en educatiecentrum, imago Nationaal Park en samenwerking tussen Europese parken. De groei en krimp plannen hebben geen invloed op dit thema en dit thema komt niet terug in de beoordeling.
- Thema 4: Kwaliteitsimpuls landbouw:
 - Ontwikkeling agrarische enclave, ontwikkeling noordoost Veluwe en stimuleren van verbrede landbouw. De groei en krimp plannen hebben geen invloed op dit thema en dit thema komt niet terug in de beoordeling.
- Thema 5: Kwaliteitsimpuls integraal waterbeheer:
 - Ontwikkeling waterbeheer Oost-Veluwe en Apeldoorns kanaal, sprengen en beken en vermindering grondwateronttrekking.

- Thema 6: Kwaliteitsimpuls cultuurhistorie:
 - Beleefbaar en herkenbaar maken van Cultuurhistorisch erfgoed, Radio Kootwijk en de toekomst van militaire complexen. De groei en krimp plannen hebben geen invloed op dit thema en dit thema komt niet terug in de beoordeling.
- Thema 7: Kwaliteitsimpuls via gebiedenbeleid:
 - Uitvoeringsprogramma gebiedenbeleid Veluwe, status, organisatie & financiering Veluwe, monitoring beleid, communicatie en voorlichting, verleggen van geldstromen en toezicht. De groei en krimp plannen hebben geen invloed op dit thema en dit thema komt niet terug in de beoordeling.

Foto 1

Het Kootwijkerzand nabij
groeilocatie Berkenhorst.

HOOFDSTUK 2 Groeilocaties

In onderstaand hoofdstuk kunt u per locatie of cluster van locaties lezen welke natuurwaarden er voorkomen en welke uitbreiding gewenst is. Tevens wordt aandacht besteedt aan de recreatiemogelijkheden en toegankelijkheid van de directe omgeving van de locaties.

GEGEVENS

Informatie in dit hoofdstuk is afkomstig van de provincie Gelderland en opgedane ervaringen in het veld. Vanuit de provincie zijn kaarten beschikbaar gesteld met de ligging van habitattypen, ligging leefgebieden vogel- en habitatrichtlijnsoorten, wildrasters, verblijfsrecreatiebedrijven en de topografische ondergrond (levering juni 2011, nr. 1343). Bij de vogelsoorten is aangegeven of er in de omgeving leefgebied aanwezig is. Omdat vogels niet ieder jaar ook op dezelfde plaats voorkomen is leefgebied daarom gelijk aan het voorkomen van soorten.

Alleen uit een SOVON rapport over broedvogels (SOVON 2008/14) blijkt dat voor zowel draaihals als duinpieper er momenteel alleen potentiële leefgebieden zijn: *“De kwaliteit van het bestaande leefgebied op de Veluwe lijkt te laag om een levensvatbare populatie draaihalzen te herbergen. Doorslaggevend is de beschikbaarheid van voedsel in de vorm van mieren. Voor vestiging van duinpiepers lijken alleen terreinen met een aaneengesloten open stuifzandvegetatie van minimaal 50 ha lijken geschikt te zijn. De duinpieper is sinds 2004 verdwenen als regelmatige broedvogel van de Veluwe, en daarmee uitgestorven in Nederland.”*

Er is in dit rapport daarom gekeken of er mogelijk effecten zijn op de potentiële leefgebieden van deze soorten. In het SOVON rapport is aangegeven welke gebieden potentiële leefgebieden vormen.

Daarnaast zijn er rapporten geraadpleegd over het voorkomen het vliegend hert (EIS 2007/09) en de profielendocumenten van de habitattypen (via www.rijksoverheid.nl). Bij het vliegend hert geldt hetzelfde als bij de broedvogels: leefgebied wordt gelijk gesteld aan het voorkomen van deze soort omdat er weinig waarnemingen zijn.

2.1 HOENDERLOO EN BEEKBERGEN

Er volgt eerst een korte beschrijving per camping en aan het einde van de paragraaf een stuk over het recreatief gebruik van het gebied en de natuurwaarden van de omgeving van de campings in Hoenderloo en Beekbergen.

2.1.1 HOENDERLOO

Groeilocatie 't Veluws hof

Het Veluws hof is gelegen aan de oostzijde van de kern Hoenderloo, tussen bungalowpark Hoenderloo en Ben's dream de rimboe. Het Veluws hof is met 2732 slaapplekken een groot recreatiebedrijf. Voor Hoenderloo fase 2 is een uitbreiding van 2 ha en 65 standplaatsen voor stacaravans of chalets gepland, voor tranche 2011 is eveneens een uitbreiding van 2 ha met 115 standplaatsen voor chalets voorzien.

De uitbreidingen zijn aan de westzijde gepland. De uitbreiding van tranche 2011 ligt in een gemengd bos. Dit bos kwalificeert niet als habitatype. Vanuit de camping lopen een aantal kleine paadjes het bos in. Het bosgebied is ingeklemd tussen 't Veluws hof en Bungalowpark Hoenderloo.

Tabel 3

Overzicht 't Veluws hof

't Veluws hof	Standplaatsen	Overnachtingsplaatsen	Aantal ha
Huidige situatie	Onbekend	2732	17,7
Hoenderloo fase 2	65 standplaatsen stacaravans/chalets	390	2,0 ha
Tranche 2011	115 standplaatsen chalets	690	2,0 ha
<i>Totaal na uitbreiding</i>		3812	21,7 ha

Groeilocatie Bungalowpark Hoenderloo

Bungalowpark Hoenderloo ligt ten westen van 't Veluws hof. Het bedrijf bestaat nu uit 102 bungalows, na uitbreiding met 8,0 ha zouden dit er 205 worden. Daarnaast zijn er nog 45 bungalows in gebruik als tweede woning. De uitbreiding is gepland aan de oostzijde van het huidige park: in het zelfde bos als de uitbreiding van 't Veluws hof. Dit bos kwalificeert niet als habitatype. De bungalows liggen in kleine clusters van circa 5 woningen bij elkaar met groenstroken ertussen. In het ontwerp zijn twee stukjes vochtige heide die aan de rand van het perceel liggen ontzien. Deze gebiedjes kwalificeren echter (nog) niet als habitatype vochtige heide. Op twee plaatsen kunnen recreanten het terrein af: aan de noord- en aan de zuidzijde. Tussen 't Veluws hof en Bungalowpark Hoenderloo blijft een bosstrook van circa 100 meter breedte over.

Tabel 4Overzicht Bungalowpark
Hoenderloo

Bungalowpark Hoenderloo	Standplaatsen	Overnachtingsplaatsen	Aantal ha
Huidige situatie	147 bungalows	882	7,8 ha
Tranche 2011	103 bungalows	618	8,0 ha
<i>totaal na uitbreiding</i>	250 bungalows	1500	15,8 ha

Groeilocatie Pampel

De Pampel is gelegen aan de oostzijde van de kern Hoenderloo. Het recreatiebedrijf heeft in de huidige situatie 822 slaapplaatsen op 8,9 ha. De Pampel wil uitbreiden met 25 standplaatsen voor stacaravans voor wisselende verhuur (met 0,65 ha). De uitbreiding vindt plaats op percelen waar geen kwalificerende habitatypes voorkomen. Oostelijk van de staanplaatsen scheidt een brede bosstrook de Pampel van camping Hoenderloo. In het bos met zomereik, grove den en berk zijn een aantal wandelpaden. Aan de noordzijde is een uitgang vanaf waar mensen kunnen wandelen. Het gebied aan de zuidzijde van de camping (ten zuiden van de Woeste Hoefweg) is niet toegankelijk.

Groeilocatie Schinkel

't Schinkel is gelegen aan de oostzijde van de kern Hoenderloo, dichtbij recreatiebedrijven Heideheuvel en Miggelenberg. Het recreatiebedrijf heeft in de huidige situatie 954 slaapplaatsen op 6,8 ha. Het Schinkel wil uitbreiden met 0,5 ha voor 15 standplaatsen voor toeristisch kamperen. De uitbreiding vindt plaats op percelen waar geen kwalificerende habitatypes voorkomen.

Een smalle bosstrook met jonge bomen aan de westzijde scheidt de uitbreiding van een (maïs)akker. Aan de oostzijde van de uitbreiding scheidt een brede bosstrook de camping van een heideterrein. De begroeiing van het uitbreidingsterrein kwalificeert niet als habitattype 'droge heide'. Hiervoor ontbreken typerende soorten zoals struikhei.

Groeilocatie Lierderholt

Het Lierderholt ligt ten oosten van Hoenderloo. Aan de westzijde is een ander recreatiebedrijf gelegen (het Spoek). Het Lierderholt heeft in de huidige situatie 1403 overnachtingsplaatsen. Voor het Lierderholt is zowel een uitbreiding gepland onder Hoenderloo fase 2, als onder de 2011 tranche. Beide uitbreidingen zijn aan de westzijde van het park. Hierbij wordt het heideterrein (habitattype 'droge heide' H4030 ongeveer 0,5 ha) langs de Spoekweg gespaard. Ten oosten van het Lierderholt liggen kleine heideterreinen, tussen de heideterreinen ligt een aardkundig waardevolle zandrug. Deze rug wordt ontzien in de plannen voor uitbreiding van het Lierderholt.

Tabel 5

Overzicht Lierderholt

Lierderholt	Standplaatsen	Overnachtingsplaatsen	Aantal ha
Huidige situatie	Onbekend	1403	15,2 ha
Hoenderloo fase 2	60 toeristische plaatsen	240	2,0 ha
Tranche 2011	28 camperplaatsen	84	0,8 ha
<i>Totaal na uitbreiding</i>		1727	18,0 ha

2.1.2

BEEKBERGEN

Groeilocatie Recreatiepark Beekbergen (Palieter)

Recreatiepark Beekbergen ligt langs de N788. Tussen de N788 en de N786 liggen een heel aantal recreatiebedrijven en horecabedrijven. De uitbreiding is gepland op een grasland dat aan de zuidzijde grenst aan het bestaande terrein. Dit perceel kwalificeert niet als habitattype. Om het gehele terrein staat een hek. De uitbreiding betekent een toename van 71 toeristische plaatsen en 44 stacaravanplaatsen op 5,0 ha. Ten westen van de N788 ligt het Lierderbosch (SBB) waar gemarkeerde wandelingen uitgezet zijn.

Groeilocatie Bospark Beekbergen

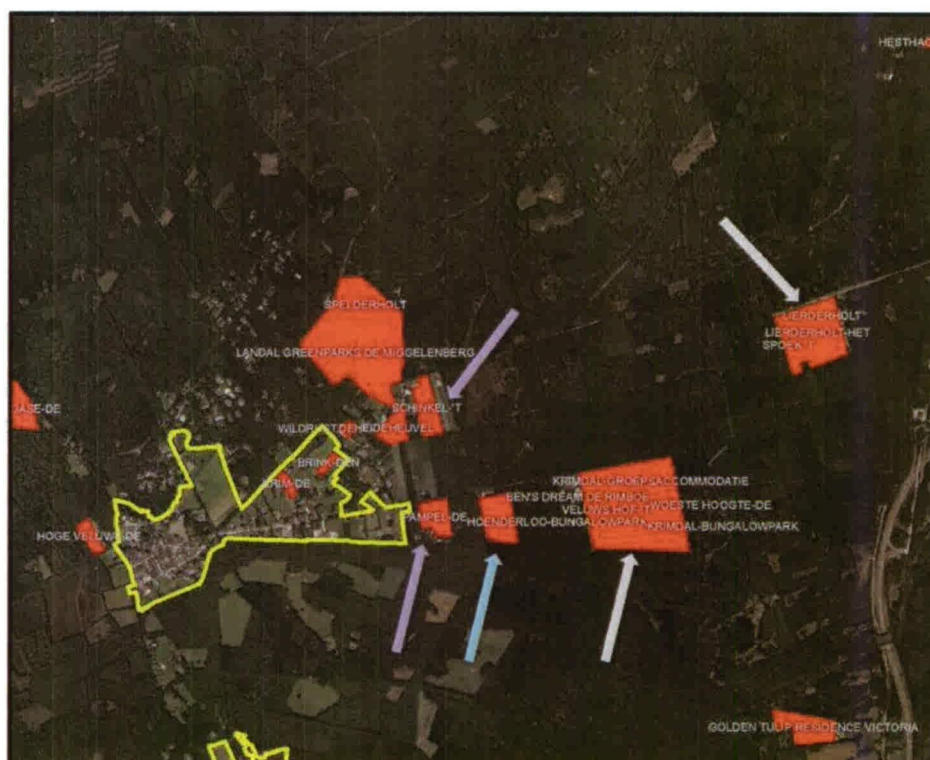
Bospark Beekbergen ligt ten zuiden van de A50 en ten oosten van de N786 van Beekbergen naar Loenen. In de directe omgeving liggen een aantal verblijfsrecreatieterreinen. De uitbreiding omvat 24 recreatiebungalows op 2,5 ha. De uitbreiding is voorzien aan de zuidzijde van het terrein. Dit is nu een gemengd en geaccidenteerd bos. Dit perceel kwalificeert niet als habitattype.

Groeilocatie de Valouwe

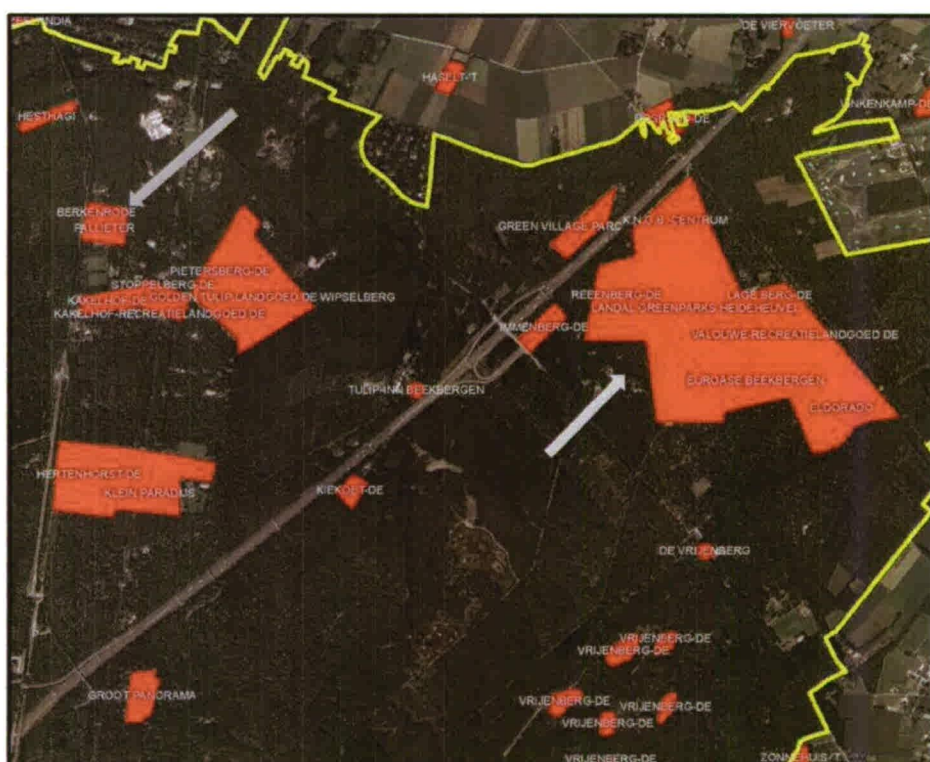
De Valouwe grenst nagenoeg aan Bospark Beekbergen. Ook hier is een uitbreiding van 24 recreatiewoningen op 2,5 ha voorzien. Dit bosperceel kwalificeert niet als habitattype. Aan de oostzijde wordt het terrein begrensd door de toeristische stoomtreinspoorlijn tussen Apeldoorn en Loenen. Het bos ten oosten daarvan is rustgebied en niet toegankelijk voor recreanten.

Afbeelding 1

Groeilocaties Hoenderloo. De gele lijnen geeft de Natura 2000-begrenzing aan. De witte pijlen zijn bedrijven die plannen hebben ingediend voor zowel Hoenderloo fase II als de groeitender 2011. De blauwe pijl is alleen voor groeitender 2011. De paarse lijnen zijn alleen Hoenderloo fase II.

Afbeelding 2

Groeilocaties Beekbergen

2.1.3

RECREATIEF GEBRUIK

Cluster Hoenderloo en Beekbergen is een van de groeiclusters op de Veluwe. Het is een recreatief druk bezocht gebied. Dit heeft natuurlijk ook te maken met één van de drie ingangen voor het Nationale Park de Hoge Veluwe. In het dorp Hoenderloo zijn veel voorzieningen voor recreanten. Het gebied ten zuiden van de Woeste Hoefweg is niet vrij toegankelijk en het Nationale Park is alleen toegankelijk bij betaling. Deze niet vrij toegankelijke gebieden worden niet meegenomen in de beoordeling (evenals het niet-toegankelijke Defensieterrein).

De vrije toegankelijke recreatiemogelijkheden in de natuur liggen voornamelijk in het gebied ten noordoosten van Hoenderloo. Hier liggen ook de groeilocaties. Er zijn een aantal uitgezette wandelingen (groen, rood, geel en blauw). De rode wandelingen ligt wat verder weg en is voor recreanten vanaf Liederholt en recreatiepark Beekbergen goed bereikbaar. De gele route ligt dichtbij het Schinkel en de Pampel, iets verder van de andere bedrijven. Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer (beheergebied Ugchelen-Hoenderloo) en is vrij toegankelijk op wegen en paden van zonsopkomst tot zonsondergang. Honden moeten aangelijnd zijn, paarden zijn alleen toegestaan op ruiterspaden. Het gebied rondom Bospark Beekbergen en de Valouwe is druk bezocht. Een belangrijke attractie hier zijn de watervallen van Loenen. In het bosgebied zijn veel paden en gemarkeerde routes. Het gebied wordt zeker in het weekend druk bezocht. Het bosgebied ten westen van de N786 is rustiger maar hier lopen eveneens gemarkeerde paden. Verder zuidelijk ligt de Loenermark met een schaapskooi en kudde.

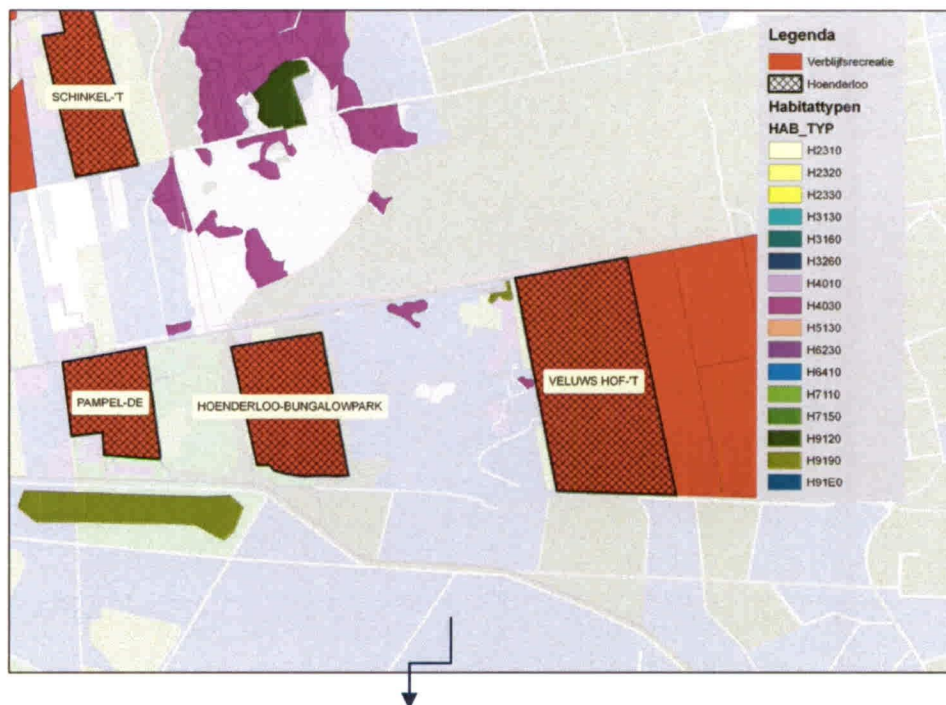
2.1.4

NATURA-2000 WAARDEN

Het Schenkenshul, net ten oosten van het Schinkel en ten noorden van de andere bedrijven, is een heideterrein wat kwalificeert voor habitatype droge heide (H4030). Verspreid in het gebied liggen grotere en kleinere percelen droge heide. Daarnaast zijn er een paar percelen met beuken-eikenbossen (H9120). Wat meer naar het noorden, bij het Spelderholt, zijn terreinen die classificeren voor habitatype stuifzandheide (H2310). Tussen het Veluws hof en bungalowpark Hoenderloo ligt volgens de habitatypekaart een kleine perceel droge heide. Echter, deze heide is zodanig vergrast dat deze vegetatiekundig niet meer tot het habitatype behoort.

Afbeelding 3

Ligging habitattypen omgeving Hoenderloo.
De twee terreinentjes bij de pijlen kwalificeren niet als habitattype (zie ook Foto 2).

Foto 2

Vergrast heideterrein tussen Bungalowpark Hoenderloo en 't Veluws hof (geldt voor beide terreintjes).

Voorts komen in de omgeving verspreid kleine heide terreinen voor die volgens de kaart van provincie Gelderland behoren tot habitattype droge heide of stuifzandheide. Bossen die kwalificeren als habitattypen komen vooral bij de Woeste Hoeve voor (vlak bij de A50) en ten zuiden van de Woeste Hoefweg. Op een tweetal locaties ten noorden van Hoenderloo is het vliegend hert aangetroffen. Deze soort komt naar verwachting nog wel op meer plaatsen voor rondom Hoenderloo. Exacte locaties zijn echter niet bekend. De bossen vormen leefgebied voor deze soort.

In de omgeving van Bospark Beekbergen en de Valouwe komen niet zoveel habitattypen voor, een aantal kleine percelen heide en wat verder oud eikenbos en eiken-beukenbos met hulst. Voor de vogelsoorten wespendif en zwarte specht is nagenoeg het gehele gebied leefgebied. Wespendif vermijdt daarbij campings, zwarte specht komt niet voor op grotere weilanden. Poelen en vijvers in de omgeving vormen leefgebied voor de ijsvogel. Boomleeuwerik en roodborsttapuit hebben leefgebied op de wat grotere heideterreinen. Nachtzwaluw is alleen bekend bij Spelderholt. Grauwe klauwier en tapuit hebben geen leefgebied in de omgeving. Voor de duinpieper vormen de heideterreinen geen potentieel leefgebied, voor de draaihals wel.

Tabel 6

Natura 2000 waarden rondom
groeilocaties bij Hoenderloo-
Beekbergen

Habitatype	Vogelrichtlijnsoort	Habitatrichtlijnsoort
2330 Open grasland op landduinen	Zwarte specht	Vliegend hert
4010_A Natte heide met gewone dophei	Wespendif	
4030 Droge heide	Roodborsttapuit	
5130 Jeneverbesstruweel	Nachtzwaluw	
6230 Heischraal grasland	Boomleeuwerik	
9160_A Eiken-haagbeukenbos	Draaihals (potentieel)	
9190 Zuurminnende eikenbossen		

2.1.5

OVERIGE NATUURWAARDEN

Bij Beekbergen is de Beekbergse poort (ecologische poort) gesitueerd. Met dit project wordt geprobeerd om van het gebied ten zuiden van Apeldoorn tot aan de IJssel weer een geheel te maken, met ruimte voor natuur, landbouw, recreatie, cultuurhistorie en landgoederen. Hierbij wordt 256 ha nieuwe natuur en 29 ha agrarisch natuurbeheer nagestreefd (45% reeds behaald), daarnaast worden er vistrappen, ecopassages en kleinere landschapselementen gerealiseerd (grotendeels afgerond). Vanaf de rand van de Veluwe, langs de A50 richting het noorden is ook een ecologische verbindingzone gelegen. Daar ligt ook een faunabuis onder de A50 door. Verder langs de A50 naar het zuiden, bij Woeste Hoeve, ligt een wildviaduct.

2.2

OTTERLO

2.2.1

HEIDEKAMP EN LORKENBOS

Groeilocatie Heidekamp

Heidekamp is een bungalow/chalet terrein aan het einde van het openbare gedeelte van de Koeweg. Aan de andere zijde van de Koeweg ligt een grasveld omzoomd met bos waar nu gasten van de Heidekamp kunnen voetballen e.d. (geen kwalificerend habitatype). Ook staan er een tweetal gastanks. De uitbreiding omvat 1,5 ha en is gelegen in het Natura 2000-gebied. De plannen omvatten de bouw van 33 chalets.

Groeilocatie Lorkenbos

Het Lorkenbos is een vakantieoord van 12 ha waar 55 plaatsen voor kampeers/voer-caravans zijn, 190 plaatsen voor stacaravans en 24 bungalows. De locatie bevat tevens een restaurant, zwembad en een speeltuin. Er komen 6000 bezoekers op jaarbasis, zij zorgen voor 30.000 overnachtingen. De doelgroep van het vakantieoord is gezinnen en senioren.

Tabel 7

Natura 2000 waarden rondom
groeilocaties bij Otterlo

Habitatype	Vogelrichtlijnsoort	Habitatrichtlijnsoort
2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	Zwarte specht	Vliegend hert
2330 Open grasland op landduinen	Wespendief	
4010_A Natte heide met gewone dophei	Roodborsttapuit	
4030 Droge heide	Nachtzwaluw	
6230 Heischraal grasland	Boomleeuwerik	
3130 Zwakgebufferde vennen	Grauwe Klauwier	
3160 Zure vennen	Tapuit	
9120 Beuken-eikenbossen met hulst	Draaihals (potentieel)	
9160_A Eiken-haagbeukenbos	Duinpieper (potentieel)	

Overige natuurwaarden

In de omgeving van Otterlo zijn geen verbindingzones. Ter hoogte van het Natuurbad zijn een aantal amfibiebuizen die de west- en oostzijde van de N310 voor amfibieën verbinden. Er zijn enkele wildpassages om de noord- en zuidzijde van de N304 (weg Otterlo-Hoenderloo) te verbinden. Deze worden allen niet beïnvloed door de groeiplannen. Ook het zwartwildkerend raster langs de N304 tussen Otterlo en Ede wordt niet beïnvloed door de plannen. Er zijn geen bijzondere natuurwaarden die niet al in het kader van Natura 2000 worden meegenomen.

2.3

LUNTEREN

2.3.1

SCHELEBERG

Groeilocatie Scheleberg

De Scheleberg is gelegen aan de oostgrens van de clustervisie Lunteren-Wekerom. Landgoed Scheleberg biedt veel verschillende overnachtingsmogelijkheden; van de koop van chalets tot kamperen met de tent. Het terrein ligt dichtbij Lunteren en het Wekeromse Zand. In de omgeving zijn veel recreatieterreinen. De uitbreidingsplannen omvatten 40 recreatiebungalows op circa 3,2 ha. De uitbreidingslocatie ligt aan de zuidzijde van het huidige terrein. Op dit perceel staan vrij oude (Amerikaanse) eiken met ondergroei van springkruid. Het bos kwalificeert niet als habitatype. Het gebied ten oosten van de Scheleberg is in beheer bij het Geldersch Landschap, aan de oostzijde bij gemeente Ede.

Afbeelding 5

Groeilocatie Lunteren

Recreatief gebruik

In de omgeving van de Scheleberg is veel recreatie en liggen diverse recreatieterreinen. De Scheleberg ligt bij Lunteren, dat zichzelf profileert als het geografisch middelpunt van Nederland. In de omgeving liggen het Luntersche Buurtbosch en naar het noorden toe het Wekeromse Zand. Er zijn wandel- en fietsroutes. Van het Wekeromse Zand is een deel niet toegankelijk.

Natura-2000 waarden

Nagenoeg alle vogelrichtlijnsoorten komen voor in de directe omgeving van de Scheleberg (alleen ijsvogel en grauwe klauwier niet). Het Wekeromse zand vormt eveneens potentieel leefgebied voor de draaihals en duinpieper. Langs de hoogspanningslijn komt o.a. droge heide voor. In de omgeving zijn meerdere kleine terreinen droge heide. Het Wekeromse zand kwalificeert grotendeels als stuifzand en stuifzandheide. Daarnaast zijn er kleine percelen met oud eikenbos of eiken-beukenbos met hulst. Er is een melding van vliegend hert pal ten oosten van de Scheleberg. Deze soort zal in de omgeving voorkomen.

Tabel 8

Natura-2000 waarden in omgeving van Scheleberg.

Habitatype	Vogelrichtlijnsoort	Habitatrichtlijnsoort
2310 Stuiyzandheide	Zwarte specht	Vliegend hert
2330 Open grasland op landduinen	Wespendief	
4030 Droge heide	Roodborsttapuit	
9120 Beuken-eikenbossen met hulst	Nachtzwaluw	
9190 Oud eikenbos	Boomleeuwerik	
	Tapuit	
	Draaihals (potentieel)	
	Duinpieper (potentieel)	

Overige natuurwaarden

Het gebied ten westen van de N304 is uitgerasterd voor wilde zwijnen, deze komen er dus in principe niet voor. Verder is de afwisseling tussen landbouw, heide en bos voor veel dieren aantrekkelijk. Er zijn geen grofwildroutes en dergelijke. Wel is het Wekeromse zand omgeven door een grofwildraster.

2.4

KOOTWIJK

2.4.1

PAARDENSPORTCENTRUM VAN DEN HOORN EN BERKENHORST

Groeilocatie Paardensportcentrum Gert van den Hoorn

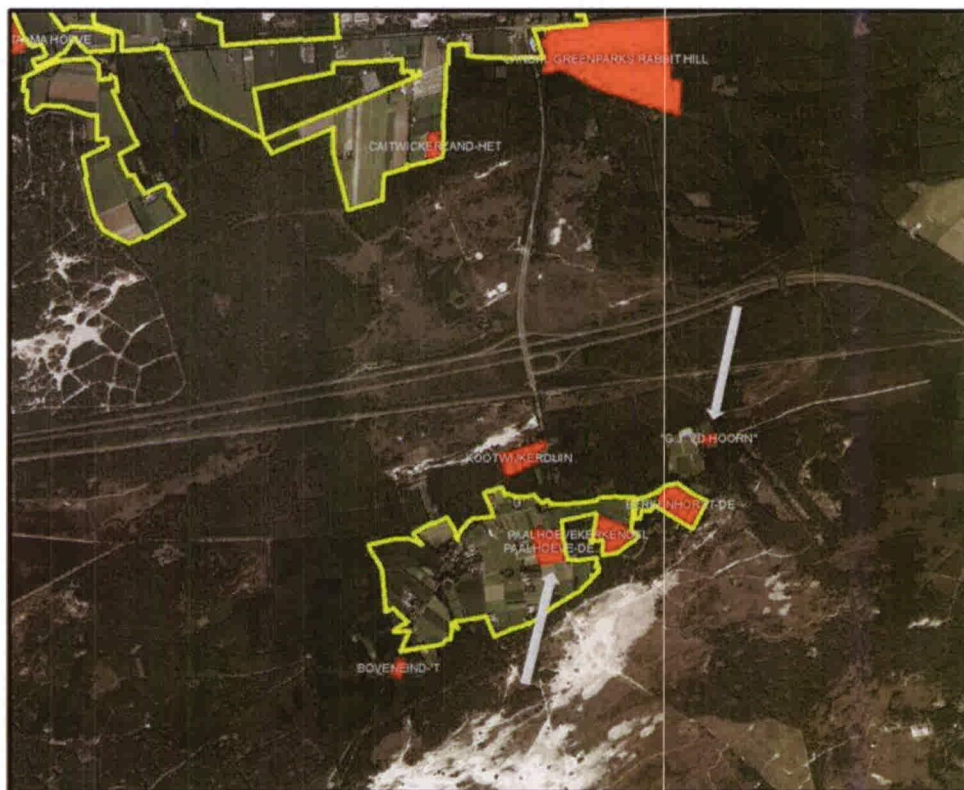
In Kootwijk zijn zes verblijfsrecreatiebedrijven. Een hiervan is Paardensportcentrum Gert van den Hoorn. De uitbreidingsplannen omvatten 2,6 ha en de bouw van 37 chalets en 35 recreatiebungalows. Daarnaast worden er 20 paardenboxen bijgebouwd. Het huidige terrein bestaat uit diverse voorzieningen voor paarden (weiland, boxen, bak, springconcours) en een aantal bungalows/chalets. De uitbreiding is gepland op het zuidelijke weiland (ten zuiden van de Asselseweg), een perceel dat niet kwalificeert als habitatype. De bezoekers van het paardensportcentrum komen (veelal) met paard(en) en zullen ook gebruikmaken van de voorzieningen voor paarden (ruiterroutes en routes aangespannen paard).

Groeilocatie Berkenhorst

Groeilocatie Berkenhorst ligt vlakbij het paardensportcentrum aan de oostzijde van Kootwijk. Het terrein bestaat uit recreatiebungalows in een bosachtige omgeving. De groeiplannen omvatten 1,4 ha en de bouw van 31 recreatiewoningen (22 8-persoons, 6 10-persoons en 3 12-persoons). Daarnaast is in het groeiplan nog 1,6 ha voor bos aangegeven. Bij de toetsing wordt uitgegaan van 1,4 ha. Het terrein is in de huidige situatie een weiland omringd met gemengd bos. Het uitbreidingsperceel kwalificeert niet als habitatype. In de directe omgeving komen wel verschillende habitatypen voor zoals beuken-eikenbossen, heischrale graslanden, zandverstuivingen en droge heiden.

Afbeelding 6

Groeilocaties Kootwijk

Recreatief gebruik

In Kootwijk zelf zijn een vijftal campings gevestigd. Omdat de meeste van deze bedrijven een behoorlijke omvang hebben is de autonome verstoring rondom Kootwijk hoog. Vrijwel direct ten zuiden van de camping begint het oefenterrein ISK Harskamp. Dit terrein is niet opengesteld voor recreatie en wordt intensief gebruikt door het ministerie van Defensie. In het gebied komen naast verblijfsrecreanten ook veel dagtoeristen. Het gebied is in trek bij ruiters, er worden ook evenementen georganiseerd. Vlakbij de afslag van de snelweg is een grote nieuwe parkeerplaats aangelegd.

Natura-2000 waarden Kootwijk

Kootwijk is een enclave midden in het Natura 2000-gebied Veluwe. In de omgeving komen grote heide en stuifzandterreinen voor. Oude bossen komen ten westen en oosten van Kootwijk voor, bijvoorbeeld rondom Hoog Buurlo. De omgeving is ook leefgebied voor tapuit, grauwe klauwier, nachtzwaluw, roodborsttapuit, boomleeuwerik, zwarte specht en wespandief. Daarnaast komt vliegend hert in de omgeving voor en is er ook een waarneming van gevlekte witsnuitlibel. Het is echter onwaarschijnlijk dat het hier om een duurzame populatie van deze libel gaat. Het Kootwijkerzand is voor zowel draaihals (voormalig broedgebied) als duinpieper een belangrijk (potentieel) leefgebied.

Tabel 9

Natura 2000 waarden in
omgeving Kootwijk

Habitatype	Vogelrichtlijnsoort	Habitatrichtlijnsoort
2310 Stufzandheide	Zwarte specht	Vliegend hert
2330 Open grasland op landduinen	Wespendief	
4010_A Natte heide met gewone dophei	Roodborsttapuit	
4030 Droge heide	Nachtzwaluw	
6230 Heischraal grasland	Boomleeuwerik	
9120 Beuken-eikenbossen met hulst	Grauwe Klauwier	
9190 Oud eikenbos	Tapuit	

Overige natuurwaarden Kootwijk

Ten zuiden van Kootwijk ligt het Kootwijkerzand. Het terrein is vrij toegankelijk op wegen en paden van zonsopgang naar zonsondergang. Nog verder zuidelijk ligt ISK Harskamp. Dit terrein is in het weekend beperkt toegankelijk. De enclave Kootwijk wordt omgeven door een zwartwildraster. Vanuit beide bedrijven zijn er paden naar het Natura 2000 gebied. De Asselseweg wordt in het weekend ook wel door gemotoriseerd recreatieverkeer gebruikt om een rondje over de Veluwe te rijden. Bij Kootwijk ligt over de A1 het Harm van de Veen ecoduct, waarvoor het raster langs de spoorbaan is verwijderd. Ook bij Hoog Buurlo is een ecoduct aangelegd.

2.5

ERMELO

2.5.1

VOSENHOL

Groeilocatie Vossenhol

Camping Chaletpark Het Vossenhol is gelegen aan de zuidoostzijde van de kern Ermelo ten noorden van camping de Kriemelberg. Het recreatiebedrijf heeft in de huidige situatie 856 slaappleatsen. Na uitbreiding met 4 ha heeft het bedrijf 1228 slaappleatsen. Het campingterrein is volledig omheind en kan alleen via de uitgang bij de receptie worden verlaten. De meeste gasten op de camping vallen in de leeftijdscategorie > 55 jaar. De campinggasten trekken er voornamelijk op uit door het maken van dagfietstochten. Het Vossenhol grenst in het zuidoosten aan andere recreatiebedrijven waaronder de camping de Kriemelberg. Ten zuiden van de camping liggen het Speulder- en Sprielderbos. Deze bossen bestaan met name uit grove den en Amerikaanse eik en stukken oud beukenbos. Dit bos heeft een padenstructuur van wandelpaden en ruiterpaden. Andere fiets- en wandelmogelijkheden doen zich voor ten oosten van Het Vossenhol. Na het passeren van de Drieerweg bestaan er recreatiemogelijkheden op de Ermelosche heide. Op de uitbreidingslocatie zijn geen kwalificerende habitattypen aanwezig; wel is het terrein leefgebied van zwarte specht en wespendief. Er komen geen habitatrichtlijnsoorten op het uitbreidingsterrein voor.

Groeilocatie Ermelo

In de omgeving van de recreatiebedrijven zijn veel wandelpaden. Doordat de dichtheid van paden hoog is, wordt aangenomen dat de recreatiedruk gelijkelijk verdeeld is binnen de actieradius van wandelaars vanuit de campings. Net ten noorden van de Paalberg is het de militaire kazerne Sparrendal gelegen. Dit terrein is niet toegankelijk. Er zijn naast het Sparrendal geen niet-toegankelijke gebieden binnen de actieradius van wandelaars (straal 2 km om recreatiebedrijven).

De groeilocatie bij Ermelo ligt net buiten de bebouwde kom van Ermelo. In de omgeving zijn veel oude boslocaties waarvan een deel eiken- en beukenbos is. Deze bossen zijn aangemerkt als habitattype 9120 en 9160_A. In de omgeving van Staverden komen ook beekbegeleidende bossen voor. Vlakbij de recreatiebedrijven ligt de Ermelosche heide. De vegetatie hier, en op andere kleinere terreinen in de omgeving behoort tot habitattype droge heide (4030), natte heide (4010_A) en, voornamelijk langs paden, heischraal grasland (6230). Ook vallen kleine oppervlaktes onder habitattype opengrasland op landduinen (2330). Op de heide en in het bos liggen een aantal vennen of leemputten die ofwel zwakgebufferd zijn (3130) of tot zure vennen gerekend kunnen worden (3160). In de omgeving van Ermelo komen acht vogelrichtlijnsoorten voor. Dit zijn zwarte specht, wespendif, ijsvogel, boomleeuwerik, draaihals, roodborsttapuit, tapuit en nachtzwaluw. De Ermelosche heide is voor draaihals en duinpieper potentieel leefgebied. Op twee kilometer afstand is in 2004 een exemplaar van het vliegend hert waargenomen, deze soort heeft dus in de omgeving van deze recreatiebedrijven leefgebied. Er is geen leefgebied van andere habitatrichtlijnsoorten in de omgeving van de groeilocaties nabij Ermelo.

Tabel 10

Kwalificerende Natura 2000 waarden in omgeving groeilocaties Ermelo.

Habitattype	Vogelrichtlijnsoort	Habitatrichtlijnsoort
2330 Open grasland op landduinen	Zwarte specht	Vliegend hert
4010_A Natte heide met gewone dophei	Wespendief	
4030 Droge heide	Roodborsttapuit	
6230 Heischraal grasland	Nachtzwaluw	
3130 Zwakgebufferde vennen	Boomleeuwerik	
3160 Zure vennen	IJsvogel	
9120 Beuken-eikenbossen met hulst	Tapuit	
9160_A Eiken-haagbeukenbos	Draaihals (potentieel)	
91E0_C vochtige alluviale bossen	Duinpieper (potentieel)	

Overige natuurwaarden

In de omgeving van de recreatiebedrijven zijn geen verbindingzones, ecologische poorten of faunapassages. Het dorp Ermelo is geen onderdeel van het Natura 2000-gebied, het gebied ten oosten van het dorp wel. Ook is het gedeelte tussen Ermelo en Putten onderdeel van het Natura 2000-gebied. Het Putterbosch, het Sprielderbosch en het Speulderbosch zijn oude bosplaatsen met voornamelijk oud loofbos. Er zijn geen bijzondere natuurwaarden die niet al in het kader van Natura 2000 worden meegenomen.

2.6

GARDEREN

2.6.1

SPEULDERBOS

Groeilocatie Speulderbos

Het Speulderbos is gelegen aan de rand van Garderen in een rij van meerdere recreatiebedrijven tussen de Putterweg en Speulderbosweg. Het bedrijf heeft in de huidige situatie plek voor 166 jaarplaatsen (stacaravans/chalets) en 9 bungalows als tweede woning. In de toekomstige situatie is er plek voor 150 jaarplaatsen (stacaravans/chalets) en 9 bungalows. Door het karakter van het bedrijf zijn veel plaatsen bezet voor langere tijd in het jaar door dezelfde mensen. Hierdoor kennen de mensen de omgeving van Garderen waarschijnlijk erg goed. Het recreatief medegebruik van de omgeving bestaat grotendeels uit het uitlaten van de hond. De uitbreiding vindt plaats op een terrein met wat gras en losse boompjes. Hier komen geen kwalificerende habitattypen voor. Aan de overzijde van het bedrijf ligt een bos met op een hoge heuvel oud beukenbos en in de dalen jonger eikenbos. In het bos zijn diverse wandelpaden aanwezig. Aan weersijden van het bedrijf komt jong gemengd bos voor, waarvan ook een gedeelte particulier eigendom is. Bij de ingang van het Speulderbos beginnen grotere zandpaden die een dicht padennetwerk vormen in het bos ten westen van Garderen.

Heuvel tegenover het bedrijf

Groeilocatie Garderen

In de omgeving van de recreatiebedrijven zijn veel wandel- en fietspaden. Doordat de dichtheid van paden hoog is, wordt aangenomen dat de recreatiedruk gelijkelijk verdeeld is binnen de actieradius van wandelaars vanuit de campings. Binnen de actieradius van wandelaars (straal 2 km om recreatiebedrijven zijn geen niet-toegankelijke gebieden gelegen).

De groeilocatie bij Garderen ligt net buiten de bebouwde kom binnen het Natura 2000-gebied. In de omgeving zijn veel oude boslocaties waarvan een deel eiken- en beukenbos is. Deze bossen zijn aangemerkt als habitatype 9120 en 9160_A, het Speulderbos.

Op bijna twee kilometer ligt het Houtdorperveld. Dit heidegebied is leefgebied van roodborsttapuit, boomleeuwerik, grauwe klauwier en nachtzwaluw. De uitbreidingslocaties is leefgebied voor zwarte specht en wespndief. Habitatrichtlijnsoorten worden niet verwacht op de locatie zelf maar vliegend hert kan wel voorkomen in de bossen in de omgeving.

Tabel 11

Natura 2000 waarden in omgeving Garderen.

Habitattype	Vogelrichtlijnsoort	Habitatrichtlijnsoort
2330 Open grasland op landduinen	Zwarte specht	Vliegend hert
4030 Droge heide	Wespendief	
9120 Beuken-eikenbossen met hulst	Roodborsttapuit	
9190 Oud Eikenbos	Nachtzwaluw	
	Boomleeuwerik	
	Ijsvogel	
	Tapuit	

Overige natuurwaarden

In de omgeving van de recreatiebedrijven zijn geen verbindingzones, ecologische poorten of faunapassages. Het dorp Garderen is geen onderdeel van het Natura 2000-gebied, het gebied rondom het dorp wel. Aan de westkant van Garderen liggen de bossen Boeschoten en het Speulderbosch, dit zijn oude bosplaatsen met voornamelijk oud loofbos. Er zijn geen bijzondere natuurwaarden die niet al in het kader van Natura 2000 worden meegenomen.

2.7

NUNSPEET

2.7.1

STOLPENHEIM

Groeilocatie Stolpenheim

Bungalowpark Stolpenheim (met samenhang zalencentrum de Pineta) ligt net buiten het centrum van Nunspeet tussen het spoor en de A28, tegenover het bezoekerscentrum Veluwe-Noord en het Veluwetransferium. In de huidige situatie zijn er een drietal gebouwen met elk 4 bungalows. Het terrein is te verlaten via de Elspeterweg en er is een doorgang naar het achtergelegen bos naar het zandpad dat leidt naar het crossterrein. De uitbreiding bestaat uit 0,4 ha voor 12 bungalows in dezelfde opzet als de huidige situatie en is gepland in het achterliggende bos bestaande uit eiken en dennen. In de ondergroei zijn bosbes, springkruid, dalkruid en salomonszegel aanwezig. Het terrein is erg heuvelachtig. Het bos kwalificeert niet als habitattype. Voor de uitbreiding wordt het bestaande zandpad verlegd. Mogelijke doelgroep voor het Stolpenheim zijn families en/of mindervaliden door de gunstige ligging ten opzichte van het dorp, het treinstation en het Veluwetransferium. Vanuit het transferium start een rolstoelroute van 1,7 km.

Afbeelding 9

Groeilocatie Nunspeet
(grijze pijl bovenin)
Onderste pijl: krimplocatie
(zie paragraaf 3.1)

Foto 4

Uitbreidingslocatie
Stolpenheim.

Recreatief gebruik

Het bungalowpark ligt aan de rand van Nunspeet. Tegenover het park ligt het Veluwe-transferium met een uitkijktoren van 30 meter hoog. Van hieruit is uitzicht op het Veluwe-meer en de bossen bij Nunspeet (Hendriksbosch en Willemsbosch). Staatsbosbeheer heeft er een bezoekerscentrum. In het bos naast het bungalowpark zijn (geasfalteerde) wandelroutes, ook voor rolstoelgebruikers en speciaal een route voor kinderen. Aan de andere kant van het bungalowpark ligt een motorcrossterrein.

Natura-2000 waarden

Ten zuiden van Stolpenheim ligt het natuurmonument het Mosterdveen. Bijzonder aan dit gebied zijn de hoogveenvegetaties, voedselarme vennen, vochtige heidevegetaties en stuifduinen. Ten oosten het natuurkampeerterrein van Staatsbosbeheer (De Roekel) komen tapuit en grauwe klauwier voor. De afstand tot de groeilocaties is groot (> 3km).

In de directe omgeving komen wespendif, zwarte specht, roodborsttapuit, nachtzwaluw en boomleeuwerik voor. De omgeving vormt potentieel leefgebied voor de draaihal en op grotere afstand, ook voor de duinpieper (bij de Hierdense poort). Er komen geen andere habitatrictlijnsoorten voor op de locatie Stolpenheim, wel komt vliegend hert voor in de omgeving van Nunspeet.

Tabel 12

Natura 2000 waarden in omgeving Nunspeet.

Habitattype	Vogelrichtlijnsoort	Habitatrictlijnsoort
2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	Zwarte specht	Vliegend hert
2330 Open grasland op landduinen	Wespendif	
3130 Zwakgebufferde vennen	Roodborsttapuit	
3160 Zure vennen	Nachtzwaluw	
4010_A Natte heide met gewone dophei	Boomleeuwerik	
4030 Droge heide	Draaihal (potentieel)	
6230 Heischraal grasland	Duinpieper (potentieel)	
7110 Hoogveen		
7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen		
9120 Beuken-eikenbossen met hulst		
9160_A Eiken-haagbeukenbos		

Overige natuurwaarden

Ten westen van Nunspeet is de Hierdense Poort als ecologische poort richting de randmeren (Herdense Beek is hierbij belangrijk) gesitueerd. De bouw van ecoduct Hulshorst is inmiddels in volle gang, met wildgeleidende rasters langs de snelweg.

HOOFDSTUK

3 Krimplocaties

3.1**NUNSPEET****3.1.1****PUSZTA EN MOSTERDVEEN***Krimplocaties Puszta en Mosterdveen*

Op het recreatiepark Samoza verdwijnen twee deelterreinen. De deelterreinen sluiten aan op het terrein van recreatiepark Samoza. Samoza is een groot recreatiepark met 1630 standplaatsen, zomerhuisjes en stacaravans, in totaal heeft Samoza 6785 slaapplekken. Puszta (3 ha) had 30 toeristische plaatsen en het kampeerterrein Mosterdveen (10 ha) 274 stacaravans/ chalets (in bestemmingsplan ruimte voor 350 plaatsen) en enkele kampvelden. Het recreatiepark is al bezig met het verplaatsen en opruimen van stacaravans/chalets van deze twee delen.

Recreatief gebruik en Natura-2000 waarden

Het deelgebied Puszta vormt een hydrologische eenheid met het Mosterdveen en funktioneert als bufferzone voor het recreatiepark Samoza. Het kampeerterrein Puszta bestaat uit dennen- en eikenbos. Aan de noordzijde zijn een viertal mogelijkheden om het aangrenzende bos in te wandelen. Het achterste pad is deels verlicht met lantarens. In de bosranden zijn wel sporen van verstoring te zien, door hutjes van kinderen, tuinafval en kleine struinpadijjes richting de vennen.

Het kampeerterrein Mosterdveen ligt midden tussen de vennen van het beschermde natuurmonument Mosterdveen. Het beschermde gebied bestaat uit hoogvenen en vennen van bijzondere kwaliteit. De open gebieden worden omringd door gemengd bos waarin grove den veelal overheerst. Door dit bos ligt een gemarkeerde wandelroute. Het omliggende bos is gemengd en bestaat uit loof- en naaldbomen. Grove den, zomereik, Amerikaanse eik, ruwe berk en Douglasspar komen veel voor. De ondergroei bestaat uit bijvoorbeeld blauwe bosbes, bochtige smele, pilzegge, struikhei en pijpenstrootje. De verschillende vennen hebben een eigen karakter. Het ven ten zuiden van het kampeerterrein heeft een zwakgebufferd karakter met onder andere snavelzegge, kleine veenbes en tormentil. Het ven ten noorden van het kampeerterrein heeft een zuurder karakter met onder andere veenpluis.

Foto 5

Een van de vennen nabij
Mosterdveen

Overige natuurwaarden

Op het terrein zijn in de huidige situatie veel konijnen aanwezig. Ook zijn eekhoorn en bonte vliegervanger waargenomen. Het recreatiebedrijf is uitgerasterd. Meer ten noordwesten is de Hierdense poort gesitueerd (zie ook beschrijving bij groeilocatie Nunspeet).

Ontwikkelingsmogelijkheden

De terreindelen zijn te ontwikkelen naar (beuken-) eikenbos op droge zandgrond, mogelijk is de ontwikkeling van droge heide met aan de randen heischraal grasland mogelijk op open plekken van voormalige kampeerveldjes. Ontwikkeling van nattere vegetatietypen lijkt niet mogelijk, omdat de terreindelen hoger liggen dan de vennen. Voor het verbeteren van de waterhuishouding- het verminderen van verdroging- zou kap van bomen en struiken rondom de vennen een mogelijkheid zijn. Het terrein kan in de toekomst onderdeel vormen van het leefgebied van zwarte specht en wespandief. Mogelijk ook voor boomleeuwerik en draaihal.

Foto 6

Voormalig kampeerterrein

Afbeelding 10

Krimplocaties Nunspeet (grijze pijl onderin)

3.2

HEERDE

3.2.1

FILIPSBERG

Krimplocatie Filipsberg

Filipsberg is een natuurcamping en bungalowpark met vrijstaande bungalows en campingplaatsen. Het terrein ligt op 2 ha, ten noorden van Heerde, vlakbij Wapenveld. Er zijn 11 recreatiewoningen en 60 toeristische plaatsen. De locatie ligt tussen bossen en heidevelden. De aanwezige bedrijfswoning krijgt de bestemming burgerwoning.

De droge heide op het terrein is niet vergrast, deels door het onderhoud dat door de terreineigenaren wordt uitgevoerd.

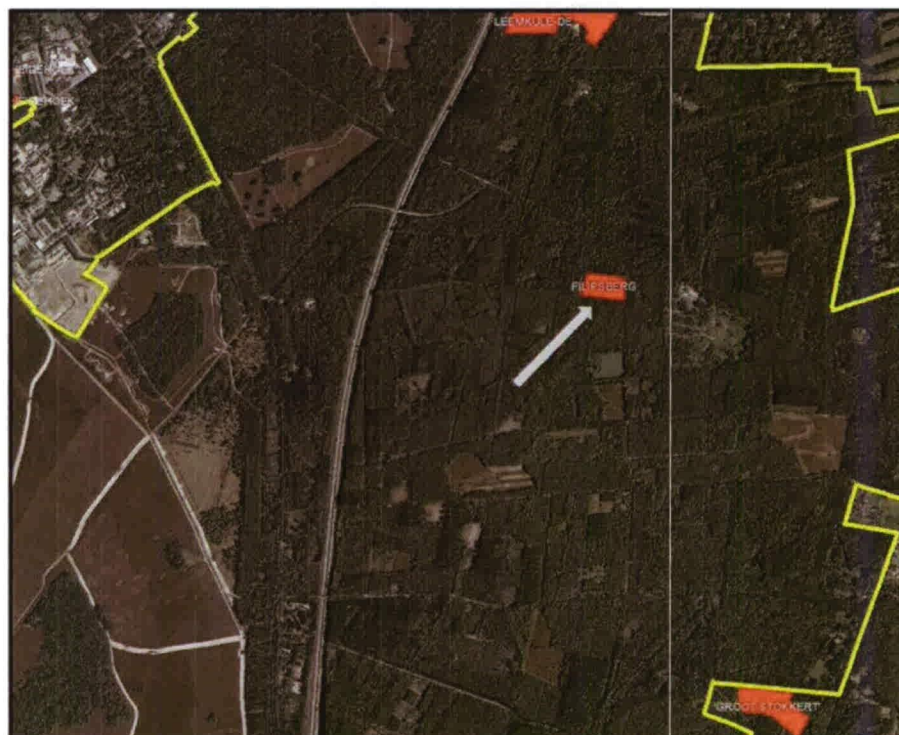
Foto 7

Heidegebied op het terrein

Afbeelding 11

Krimplaatse Heerde

Recreatief gebruik en Natura-2000 waarden

Het terrein is vernoemd naar de Filipsberg (Philipsberg), een nabij gelegen hoge heuvel op de stuwwal. Het terrein is gelegen bij Landgoed Petrea en het Zwolsche Bosch.

Hier zijn verschillende wandel- en fietsroutes gelegen. Bij het Zwolse bos ligt ook een P-Veluwe (Pompstation). In de omgeving van de Filipsberg liggen verschillende terreinen van defensie (Woldberg, Oldebroek, Wezepsche heide). Deze zijn grotendeels ontoegankelijk voor recreatie en worden niet meegenomen in de beoordeling. De heide op het terrein kan (op den duur) kwalificeren voor droge heide, afhankelijk van het beheer. In de omgeving van het terrein is leefgebied voor zwarte specht en wespandief aanwezig.

Overige natuurwaarden

De Filipsberg ligt midden in het bosgebied met daartussen kleine heideterreintjes. De kleinschaligheid van de Filipsberg, stukjes grasland, heide en bos maakt het een aantrekkelijke plek voor wild om in de wintermaanden te komen foerageren. Het ecoduct over de A50 bij Heerde, Het Tolhuis, is inmiddels gerealiseerd. Doelsoorten voor deze verbinding zijn onder andere hert, damhert, ree, wild zwijn, vos, das, boommarter, diverse vleermuissoorten, zandhagedis, levendbarende hagedis, hazelworm, adder en ring- en gladde slang. Het ecoduct vormt onderdeel van de Hattemerpoort, een groene verbinding tussen de Veluwe en de uiterwaarden van de IJssel.

Ontwikkelingsmogelijkheden

De ontwikkeling van het terrein is afhankelijk van het beheer van het heideterrein. Wordt er geen beheer uitgevoerd om het kleine heideterrein open te houden dan zal het veranderen in bos. De open grasvelden zullen waarschijnlijk ook veranderen in bos, dit is ook afhankelijk van het beheer. Op het landgoed Petrea staan veel oude bossen (>150 jaar). Het terrein kan in de toekomst onderdeel vormen van het leefgebied van zwarte specht en wespandief.

3.3 HOENDERLOO

3.3.1 DEFENSIETERREIN-OASE

Krimplaatse Defensieterrain-Oase

Recreatiecentrum Oase ligt aan de noordzijde van de N304 tussen Hoenderloo en Otterlo. Het terrein ligt dichtbij Hoenderloo. Op het terrein staan voornamelijk vaste gasten, er is een 15-tal toeristische plaatsen. Aan de noordzijde grenst het terrein aan het Rijksschietterrein. Aan de oostzijde is wel een pad het bos in, richting boswachterij Hoenderloo (SBB). Aan de zuidkant van de N304 ligt Nationaal Park Hoge Veluwe. Het terrein is 8,8 ha groot en biedt 270 staanplaatsen voor (sta)caravans.

Afbeelding 12

Krimplocatie Oase (gele pijl).
Overige pijlen zijn groeilocaties.

Recreatief gebruik en Natura-2000 waarden

Veel delen om de Oase zijn ontoegankelijk voor recreatie. Het gebied ten westen van het Dabbelsepad (ISK Harskamp, schietterrein), is ontoegankelijk, evenals het gebied ten zuiden van de N304 (Hoge Veluwe). Bezoekers van de Oase kunnen alleen in boswachterij Hoenderloo vrij toegankelijk gaan wandelen. In het Hoenderloose bos zijn een aantal gemarkeerde paden. Op het terrein zelf komen in de huidige situatie geen habitattypen voor, op het omringend (defensie)terrein zijn veel habitattypen aanwezig (onder andere droge heide, oude eikenbossen en beuken-eikenbossen, stuifzandheiden).

Overige natuurwaarden

Er zijn geen andere relevante natuurwaarden in de omgeving van de krimplocatie dan al vermeld bij Natura 2000-waarden.

Ontwikkelingsmogelijkheden

Op termijn zou op het terrein bos ontwikkeld kunnen worden. Aan de overzijde van de N304 ligt een perceel oud bos (> 150 jaar). Om echter te kwalificeren als habitatype moet het bos oud zijn, waardoor op korte termijn dit terrein er niet tot gerekend kan worden. Het terrein kan al wel op korte termijn leefgebied vormen voor wespenspieg, zwarte specht, vliegend hert en mogelijk boomleeuwrik. Bij ontwikkeling van bos is het terrein niet geschikt voor de andere vogelrichtlijn- en habitatrictlijnsoorten.

HOOFDSTUK

4 Mogelijke effecten

4.1

BEOORDELINGSKADER

In dit hoofdstuk worden de mogelijke effecten van de groei- en krimpplannen besproken. Hieronder is per aspect weergegeven hoe dit in de effectbeschrijving/beoordeling wordt meegenomen.

4.1.1

MOGELIJKE INGREPEN EN GEVOLGEN

Het groei en krimp beleid berust op het principe om groei van verblijfsrecreatie in en rondom het Natura 2000-gebied Veluwe mogelijk te maken op basis van een 'no net loss'-principe. Dit kan alleen wanneer voorafgaand aan de oprichting van een nieuw verblijfsrecreatie-object elders in het gebied, en bij voorkeur in een kwetsbare omgeving, een bestaand object verwijderd wordt. De verhouding tussen positieve effecten van krimp en negatieve effecten van groei bepaalt of aan het 'no net loss'-principe kan worden voldaan. Deze toetsing wordt met de NEB uitgevoerd.

Groei

Bij de inrichting van een nieuw recreatieobject kunnen verschillende directe en indirecte effecten op de natuurlijke omgeving optreden. Van belang hierbij is dat de randvoorwaarden die in de clustervisies zijn gehanteerd bij het selecteren van groeilocaties, directe aantasting van habitats vrijwel uitsluiten. De inrichting van het terrein en de directe omgeving vraagt ruimte, die ten koste gaat van de aanwezige begroeiing. Bebouwing, hekken en wegen leiden tot versnippering van het landschap. De inrichting en het gebruik van de terreinen kunnen het natuurlijke ecologische systeem aantasten. Tenslotte zal het recreatieve gebruik van het terrein leiden tot een verhoging van de verstoringdruk in de omgeving. De volgende gevolgen zijn mogelijk:

- Ruimtebeslag op de plaats waar fysieke ingrepen plaatsvinden:
 - ingrepen: omvormen van bos/natuur naar bebouwd terrein, eventueel in een 'groene setting'; aanleg/verbetering infrastructuur;
 - mogelijke gevolgen: verlies van areaal habitattypen, verlies leefgebied soorten.
- Verstoring door gebruik van het object en activiteiten in de directe omgeving:
 - ingrepen: geluid producerende activiteiten op recreatieobject, activiteiten in omgeving recreatieobject (wandelen, paardrijden, spelen, verkeersbewegingen), activiteiten in ruimere omgeving (fietsen, autotochtjes, wandelingen vanuit andere vertrekpunten), verlichting op recreatieobject (uitstraling naar omgeving);
 - mogelijke gevolgen: kwaliteitsafname habitattypen door beïnvloeding kwetsbare soorten (verstoring door licht, geluid, betreding en aanwezigheid mensen/honden), verstoring van broedvogels (afname dichtheid, afname broedsucces), verstoring van andere soorten (afname dichtheid).

- Versnippering en barrièrewerking door de aanwezigheid van het object:
 - ingrepen: aanleg recreatieobject incl. rasters, aanleg infrastructuur;
 - mogelijke gevolgen: doorsnijding migratieroutes van dieren, vermindering ruimtelijke ecologische samenhang van habitattypen, afname duurzaamheid populaties verdroging en verontreiniging, zowel bij de aanleg als bij het dagelijks gebruik;
 - ingrepen: vergroten drooglegging ten behoeve van gebouwen en infrastructuur, emissie van verontreinigende stoffen via grondwater/oppervlaktewater, zwerfvuil;
 - gevolgen: kwaliteitsafname waterafhankelijke en/of voedselarme habitattypen, kwaliteitsafname leefgebieden kwetsbare soorten.

Krimp

Bij krimp komt de ruimte van het verwijderde recreatieobject ter beschikking aan de natuur. Dit gebied kan ingericht worden, waarbij binnen de aanwezige abiotische condities een zekere vrijheid bestaat om specifieke natuurtypen te ontwikkelen. De inrichting en het beheer van het terrein bepalen in sterke mate welke habitattypen en soorten zich kunnen ontwikkelen respectievelijk vestigen. Daarbij kunnen ook maatregelen genomen worden om het ecologisch systeem te herstellen (waterhuishouding, emissies stopzetten en dergelijke). Omdat het recreatief gebruik van de directe omgeving vanuit het object verdwijnt, neemt de verstoringsdruk op de omgeving af. Door het verdwijnen van bebouwing, rasters en infrastructuur kan de ruimtelijke ecologische samenhang hersteld worden.

- Ruimtebeslag:
 - ingrepen: omvormen van bebouwd terrein en infrastructuur naar bos- en natuurterrein;
 - gevolgen: ontwikkeling van habitattypen, ontwikkeling en verbetering van leefgebied soorten.
- Verstoring:
 - ingrepen: opheffen geluidsproducerende activiteiten, vermindering van recreatieve activiteiten (wandelen, paardrijden, spelen, verkeersbewegingen), afname uitstraling verlichting;
 - gevolgen: kwaliteitsverbetering habitattypen door herstel kwetsbare soorten, afname verstoring van broedvogels (toename dichtheid, toename broedsucces), afname verstoring van andere soorten (toename dichtheid).
- Versnippering en barrièrewerking:
 - ingrepen: verwijderen bebouwing, rasters en infrastructuur;
 - gevolgen: herstel migratieroutes van dieren, versterking ruimtelijke ecologische samenhang van habitattypen, toename duurzaamheid populaties.
- Verdroging en verontreiniging:
 - ingrepen: herstel natuurlijke waterhuishouding, vermindering emissie van verontreinigende stoffen via grondwater/oppervlaktewater, afname zwerfvuil;
 - gevolgen: kwaliteitstoename waterafhankelijke en/of voedselarme habitattypen, kwaliteitstoename leefgebieden kwetsbare soorten.

Tabel 13

Mogelijke effecten en berekeningsmethode

Mogelijke effecten	Methode		Eenheid
Ruimtebeslag	Kwantitatief	Oppervlakte per type/soort	
Verstoring	NEB	Oppervlakte verstoord/ontstoort gebied per type/soort	
Verontreiniging	N.v.t.	-	
Verdroging	N.v.t.	-	
Versnippering	Kwalitatief	Geen/beperkt/groot effect	

4.1.2

GEVOELIGHEID VAN HABITATTYPEN EN SOORTEN

In onderstaande tabel is de gevoeligheid van habitattypen en soorten voor de hierboven behandelde milieu-invloeden van verblijfsrecreatie opgenomen. Deze tabel is gebaseerd op de effectenindicator van het ministerie van EL&I.

Tabel 14

Gevoeligheid habitattypen en soorten voor milieu-invloeden

Habitatype / Soort	Ruimtebeslag	Verstoring	Versnippering	Verdroging
2310 Stuifzandheide	G	G	G	-
2320 Kraaiheidebegroeiingen	G	G	G	-
2330 Zandverstuivingen	G	G	G	-
3130 Zwakgebufferden vennen	G	G	G	ZG
3160 Zure vennen	G	G	G	ZG
3260-A Beken en rivieren met waterplanten	G	G	G	ZG
4010-A Vochtige heide met dophei	G	G	G	ZG
4030 Droge heide	G	G	G	-
5130 Jeneverbesstruvelen	G	G	G	-
6230 Heischrale graslanden	G	G	G	-
6410 Blauwgrasland	G	G	G	G
7110-B Actief hoogveen	G	G	G	ZG
7150 Hoogveenslenken	G	G	G	ZG
9160-A Eiken-Haagbeukenbos	G	G	G	-
9120 Eiken-beukenbossen	G	G	G	-
9190 Oude eikenbossen	G	G	G	-
91 E0-C Alluviale bossen	G	G	G	ZG
Gevlekte witsnuitlibel	ZG	G	G	ZG
Vliegend hert	ZG	G	ZG	-
Beekprik	ZG	?	ZG	G
Rivierdonderpad	ZG	?	ZG	ZG
Kamsalamander	ZG	?	ZG	ZG
Meervleermuis	G	G	ZG	G
Drijvende waterweegbree	?	G	-	ZG
Wespendief	G	ZG	G	-
Nachtzwaluw	G	G	G	-
IJsvogel	G	G	-	G
Draaihals	ZG	G	G	-
Zwarte specht	G	G	G	-
Boomleeuwerik	G	-	G	-

Habitatype / Soort	Ruimtebeslag	Verstoring	Versnippering	Verdroging
Duinpieper	ZG	G	ZG	-
Roodborsttapuit	G	-	G	G
Tapuit	ZG	G	G	-
Grauwe klauwier	ZG	G	ZG	-

(Bron: ww.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicatorappl.aspx?subj=effectenmatrix&tab=1)

4.1.3

TOETSINGSCRITEIA

Op basis van bovenstaande analyse van mogelijke effecten en gevoeligheid van de in stand te houden natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Veluwe, is een aantal toetsingscriteria geformuleerd, die in de NEB moeten worden betrokken (zie onderstaande tabel).

Tabel 15

Toetsingscriteria

	Groei	Krimp
Habitattypen	Verkleining oppervlakte door ruimtebeslag	Vergroting oppervlak door herinrichting
	Vergroting oppervlak verstoord habitat	Verkleining oppervlak verstoord habitat
	Aantasting kwaliteit habitattypen door verdroging/vervuiling	Verhoging kwaliteit habitattypen door herstel hydrologisch systeem
Vogelrichtlijnsoorten	Verkleining oppervlakte leefgebied door ruimtebeslag	Vergroting oppervlakte leefgebied door herinrichting
	Afname aantal broedparen vogels door ruimtebeslag	Toename aantal broedparen vogels door herinrichting
	Aantasting kwaliteit leefgebied door verdroging/vervuiling	Verhoging kwaliteit leefgebied door herstel hydrologisch systeem
Habitatrichtlijnsoorten	Verkleining oppervlakte leefgebied door ruimtebeslag	Vergroting oppervlakte leefgebied door herinrichting
	Verkleining populatie door verstoring	Vergroting populatie door ontstoring
	Aantasting kwaliteit leefgebied door verdroging/vervuiling	Verhoging kwaliteit leefgebied door herstel hydrologisch systeem
Versnippering	Vermindering ecologische samenhang habitattypen en leefgebieden	Versterking ecologische samenhang habitattypen en leefgebieden

4.2

RUIMTEBESLAG

Bij ruimtebeslag is de relatie tussen ingreep en effect eenvoudig. Bij groei gaat de benodigde ruimte voor het recreatieterrein en daarvoor benodigde infrastructuur geheel ten koste van de aanwezige begroeiing. De functieverandering is dermate groot dat aannemelijk is dat het voortbestaan van eventueel aanwezige habitattypen en leefgebieden van soorten binnen de benodigde ruimte uitgesloten kan worden. Hoewel zeker natuurwaarden op een verblijfs-recreatieterrein aanwezig kunnen zijn, zullen deze nooit aan de criteria voor habitattypen en (leefgebieden voor) Natura 2000-soorten voldoen. Bij krimp komt de ruimte die eerder nodig was voor het recreatieterrein en eventuele infrastructuur geheel vrij voor inrichting van natuur. Op het gehele oppervlak ontstaan mogelijkheden om habitattypen c.q. leefgebied te ontwikkelen c.q. te herstellen. De abiotische condities bepalen in grote lijnen op welke ontwikkelingsreeksen ingezet kan worden. Op de Veluwe gaat het daarbij vooral om de spectra nat-droog en voedselarm-voedselrijk.

De inrichting en het beheer bepalen uiteindelijk welke habitattypen zullen ontstaan en daarmee ook in belangrijke mate welke soorten zich zullen vestigen. De hoge mate van onzekerheid over hoe dit uitwerkt, maakt een kwantificering van de positieve effecten moeilijk. In de NEB wordt daarom gekeken naar de habitattypen en soorten die in de directe omgeving van de krimplocatie voorkomen, vanuit het uitgangspunt dat versterking van deze waarden het meest bijdraagt aan de versterking van het Natura 2000-gebied (vergroting areaal en verbetering ecologische samenhang). De context van het gebied is daarmee richtinggevend voor de beheerskeuzen en daarmee voor het habitatype wat ontwikkeld wordt. Beoordeeld wordt of uitbreiding van deze habitattypen en leefgebieden abiotisch en natuurtechnisch mogelijk is.

4.3

VERSTORING

Verstoring habitattypen

Habitattypen die beschermd worden in Natura 2000-gebieden zijn in eerste instantie vooral beschreven op vegetatiekundige basis (Manual EU, Jansen & Schaminée). In de ecoprofielen voor habitattypen (min. LNV, 2006) worden de habitattypen eveneens gekenmerkt door kenmerkende fauna, waaronder verstoringsgevoelige vogels en zoogdieren. Een habitatype moet derhalve opgevat worden als een volledig ecosysteem van abiotische condities, vegetatie en fauna. De ontwikkelingsgraad en kwaliteit van een habitatype kan daardoor negatief beïnvloed worden door versturende factoren als geluid, licht en aanwezigheid van mensen. In de habitattypen die op de Veluwe voorkomen zijn broedvogels de meest verstoringsgevoelige groep, waarvan tevens het meest bekend is. De effecten van verstoring op vogels zijn daarmee maatgevend voor de verstoring van habitattypen. Voor het bepalen van deze effecten kan aangesloten worden bij de werkwijze voor broedvogels. De verstoringsgevoeligheid van een soort is afhankelijk van een groot aantal factoren. De meest belangrijke worden hieronder opgenoemd. Tussen haakjes wordt kort aangegeven hoe de relatie bij de meeste soorten ligt. Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar Henkens, 1998.

- Voorkeur leefgebied (in open landschap gevoeliger dan in gesloten).
- Grootte en gewicht van de vogel (hoe groter hoe gevoeliger).
- Dag-nachtcyclus (in rustperiode zijn vogels gevoeliger).
- Mate van gewenning (sommige soorten worden door gewenning gevoeliger, ander juist minder gevoelig).
- Nesthoogte (grondbroeders zijn gevoeliger).
- Grootte groep (koloniebroeders zijn gevoeliger).
- Nestvlieder/ nestblijver (Nestblijvers zijn gevoeliger).
- Begin en einde broedseizoen (bij late start en einde gevoeliger).

Op basis van deze kenmerken zijn de vogelsoorten ingedeeld in vier gevoeligheidsklassen;

1) zeer gevoelig, 2) gevoelig, 3) vrij gevoelig en 4) niet gevoelig voor recreatie.

In onderstaande tabel is aangegeven in welke gevoeligheidsklasse de verschillende habitattypen vallen.

Tabel 16

Gevoeligheidsklassen
habitattypen

Habitatype	Verkorte Nederlandse naam	Gevoeligheidsklasse	Gebaseerd op verstoringsgevoelige soort
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	2	Roodborsttapuit
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	2	Vergelijkbare habitattypen (H4030, H2130)
H2330	Zandverstuivingen	2	Duinpieper
H3130	Zwakgebufferde vennen	2	Dodaars
H3160	Zure vennen	1	Geoorde fuut
H3260_A	Beken en rivieren met waterplanten	2	IJsvogel
H4010_A	Vochtige heiden	2	Vergelijkbare habitattypen (H4030, H6230)
H4030	Droge heiden	2	Roodborsttapuit
H5130	Jeneverbesstruwelen	4	Goudvink
H6230	Heischrale graslanden	2	Habitattypen H4030, H2130
H6410	Blauwgraslanden	2	watersnip
H7170_B	Actieve hoogvenen	2	watersnip
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	4	Habitatype 7150 (vaal langs randen)
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	3	Zwarte specht
H9160_A	Eiken-haagbeukenbossen	3	Zwarte specht, appelvink
H9190	Oude eikenbossen	(1)-3	Wespendief
H91E0_C	Vochtige alluviale bossen	3	Appelvink

Ook zijn habitattypen kwetsbaar voor betreding waarbij verschillen in gevoeligheid zijn tussen verschillende typen. Aanname is dat betreding voorkomen kan worden door passende maatregelen, en dat deze vorm van verstoring niet of nauwelijks optreedt.

Verstoring habitatrichtlijnsoorten

De habitatrichtlijnsoorten waarvoor de Veluwe is aangewezen als Natura 2000-gebied zijn niet of nauwelijks gevoelig voor verstoring door recreatie. De meeste van de soorten zijn gebonden aan specifieke biotopen (beken/sprengen, poelen, vennen, eikenstobben), waarin sterke betreding door recreanten niet optreedt, of door gerichte maatregelen kan worden voorkomen. De betrokken soorten zijn niet gevoelig voor geluid en menselijke aanwezigheid. De gevolgen van toenemende verstoringsdruk vanwege recreatie op habitatrichtlijnsoorten worden daarom niet meegenomen.

Verstoring broedvogels

Ecologische gevolgen van verstoring

De verstoring van broedvogels is primair gekoppeld aan het recreatief gebruik van de omgeving van de locatie. Verstoring van vogels leidt tot een lagere bezetting van het gebied met broedparen en een verlaagde reproductie.

Beide effecten samen leiden tot een sterk verminderde draagkracht van het gebied, waardoor populaties van soorten onder druk komen te staan. Voor een uitvoerige beschrijving van de methode om de verstoring van vogels te bepalen wordt verwezen naar de Natuur Effect Boekhouding (ARCADIS, 2007 pagina 19- 26).

Tabel 17

Gevoeligheid broedvogels

Soort	Gevoeligheid	Klasse
Wespendief	Zeer gevoelig (op nestlocatie) Vrij gevoelig (in foerageergebied)	1 (nestlocatie) 3 (foerageergebied)
Nachtzwaluw	Zeer gevoelig	1
IJsvogel	Gevoelig	2
Draaihals	Vrij gevoelig	3
Zwarte Specht	Vrij gevoelig	3
Boomleeuwerik	Vrij gevoelig	3
Duinpieper	Gevoelig	2
Roodborsttapuit	Gevoelig	2
Tapuit	Gevoelig	2
Grauwe klauwier	Gevoelig	2

4.3.1

BEREKENING

Uit onderzoek van Stichting Recreatie blijkt dat een tweetal aannames in de Natuur Effect Boekhouding niet geheel correct zijn. Dit betreft de onderverdeling in grote en kleine camping en de maximale bezettingsgraad van de slaappleatsen.

Recreanten zijn op te delen in verschillende gebruikersgroepen zoals “natuur- en omgevingsgerichte wandelaars”, ‘rustzoekende wandelaars’ en ‘activiteit gerichte wandelaars’. Elke groep stelt eigen eisen aan het gebruik en de beleving. Ook het type camping is van invloed op het gebruik van de omgeving. Er is een duidelijk verschil in deelnamepercentage te zien tussen het natuurterrein en het bungalowpark. Recreanten van een bungalowpark wandelen korter dan recreanten van natuurkampeerterreinen (Stichting Recreatie, 2007). De recreatiedruk van een natuurkampeerterrein is daardoor relatief hoger dan dat van een bungalowpark, hoewel deze natuurlijk groter in omvang zijn. Op de Veluwe vormt 37 % van de verblijfsrecreanten een gezin zonder kinderen, 24% een gezin met jonge kinderen en 30 % een gezin met nagenoeg volwassen kinderen. De actieradius van deze groepen verschilt; paren en stellen hebben een actieradius tot 10 km, gezinnen met kinderen hebben een actieradius van 1-3 km, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen. De groeilocaties zijn overwegend recreatiebedrijven met veel voorzieningen. Stichting Recreatie oordeelde dan ook dat de actieradius van 2km een terechte aanname was in de Natuur Effect Boekhouding. Het verschil in actieradius tussen grote en kleine bedrijven is, op advies van Stichting Recreatie en met akkoord van provincie Gelderland, opgeheven. De maximale bezettingsgraad van slaappleatsen is, op aanraden van Stichting Recreatie en met akkoord van provincie Gelderland, op 80% gezet. Bij een maximale staanplaats bezetting is het onwaarschijnlijk dat ook het maximale aantal slaappleatsen bezet is. In deze beoordeling is ervan uitgegaan dat de 90% van de staanplaatsen bezet is en dat de slaappleatsen van deze staanplaatsen voor 90% bezet is. Dit komt overeen met een algehele slaappleatsbezetting van 80%.

ARCADIS heeft voor provincie Gelderland een model ontwikkeld dat de verstoring van habitattypen en van het leefgebied van vogelrichtlijnsoorten inzichtelijk maakt. Dit model is gebaseerd op de rekenregels van de Natuur Effect Boekhouding. Bovengenoemde wijzigingen zijn daarin doorgevoerd. Het programma is gebouwd als VBA-applicatie in ArcMap 9.1. Bij de berekening van verstoring is gebruikt gemaakt van dit programma.

Met behulp van het model dat ARCADIS voor de provincie Gelderland heeft opgesteld is onderzocht op welke wijze de verstoring en ontstoring als gevolg van groei en krimp verandert. Bij de beschrijving van de effecten wordt rekening gehouden met de volgende punten:

- Niet toegankelijke gebieden worden niet meegenomen in de berekening (op deze gebieden kan geen verstoring/ontstoring optreden als gevolg van groei of krimp). Dit zijn bijvoorbeeld particuliere terreinen of terreinen van het ministerie van Defensie.
- Het gebied De Hoge Veluwe is in de berekening niet meegenomen. Voor dit gebied moet toegang worden bepaald (en kan dus worden gezien als een attractie). Het aantal bezoekers op dit gebied wordt daarmee gereguleerd via een ander mechanisme dan het aantal slaapplekken van verblijfsrecreatie door groei en krimp.
- Met behulp van de NEB kan berekend worden hoeveel groepen wandelaars gemiddeld per uur in een bepaald gebied wandelen en tot welke afstand vogels dan verstoord worden. Als het aantal groepen toeneemt, neemt ook de afstand tot waar verstoring optreedt toe.
- De al aanwezige verstoring in de omgeving en de relatieve bijdrage van groei of krimp worden kwalitatief meegenomen. Ook de locatie van ontstoring en verstoring kan uitmaken (ontstoring in wegbermen levert minder op dan ontstoring in minder verstoorde gebieden) en barrières (wegen, spoorlijnen, etc.) kunnen bepalend zijn voor waar mensen heengaan. Deze punten zitten allen niet in het model, maar zullen bij de beschrijving wel kwalitatief worden meegewogen.

4.4

VERSNIPPERING

Versnippering of ontsnippering kan niet of zeer moeilijk kwantitatief uitgedrukt worden. Versnippering of ontsnippering zal dan ook in de effectbeoordeling kwalitatief worden uitgedrukt: geen, beperkt of groot effect. Er wordt zo veel mogelijk gespecificeerd voor welke soorten dit geldt.

4.5

VERDROGING EN VERONTREINIGING

De inrichting en het gebruik van een verblijfsrecreatieterrein kan permanente en tijdelijke invloeden hebben op de waterhuishouding van de omgeving. Wanneer gebouwd wordt in relatief natte gebieden kunnen droogleggingsmaatregelen de grondwaterstand in de directe omgeving nadelig beïnvloeden. Hierdoor zouden verdrogingsgevoelige habitattypen als natte heide, vennen en hoogveen aangetast worden. Ook de kwaliteit van leefgebieden van soorten die aan natte en vochtige omstandigheden zijn gebonden kunnen daar schade van ondervinden (vissen, kamsalamander, gevlekte witsnuitlibel). De verblijfsrecreatieterreinen worden echter aangelegd op droge tot zeer droge locaties, en zullen het grondwatersysteem daardoor niet aantasten. Op plaatsen waar risico's voor het grondwatersysteem bestaan kunnen afdoende maatregelen genomen worden om beïnvloeding van de grondwaterstand en -stroming te voorkomen. De uitbreidingen worden aangelegd op gronden met een diepe grondwaterstand.

Effecten op de grondwaterstand kunnen bij voorbaat uitgesloten worden en worden daarom niet meegenomen in deze beoordeling. Gebruik van verblijfrecreatieterreinen kan leiden tot vervuiling van de directe omgeving. Zwerfvuil heeft over het algemeen geen grote nadelige gevolgen voor habitattypen en beschermde soorten. Lozing van afvalwater of vervuilde stoffen kan verslechtering van de waterkwaliteit in nabije beken en sprengen veroorzaken. Dit zal niet op structurele wijze plaatsvinden, omdat de verblijven aangesloten worden op riolering. Incidentele lozing van water en afval door individuele recreanten zal gezien de lage frequentie en geringe volumes geen significante verslechtering van de water- en bodemkwaliteit veroorzaken. Maatregelen om vervuiling tegen te gaan kunnen in de vergunningsaanvraag behandeld worden. Hierdoor kunnen effecten voorkomen worden. De effecten van verdroging en verontreiniging worden daarom niet meegenomen in de effectbeoordeling.

HOOFDSTUK

5 Effectbeschrijving

5.1

RUIMTEBESLAG EN ONTWIKKELINGSGEBIEDEN

Door de groei- en krimpplannen kan ruimtebeslag optreden als gevolg van groei en kunnen ontwikkelingsmogelijkheden ontstaan als gevolg van krimp. In onderstaande tabellen is weergegeven bij de groei- en krimplocaties hoeveel hectare groei/krimp de plannen omvatten en welke habitattypen en soorten op die locaties voorkomen. Alle uitbreidingslocaties zijn binnen Natura 2000-gebied gelegen.

Tabel 18

Overzicht hectares groei en krimp groeitender 2011

Cluster	Bedrijf	Aantal ha groei
Hoenderloo (fase II)	Schinkel	0,5 ha
	De Pampel	0,65 ha
	't Veluws Hof	2,0 ha
	Het Lierderholt	2,0 ha
Hoenderloo 2011	Bungalowpark Hoenderloo	8,0 ha
	't Veluws Hof	2,0 ha
	Het Lierderholt	0,8 ha
Beekbergen	Recreatiepark Beekbergen	5,0 ha
	Bospark Beekbergen	2,5 ha
	De Valouwe	2,5 ha
Otterlo	Heidekamp	1,5 ha
	Lorkenbos	1,2 ha
Lunteren-Wekerom	Scheleberg	3,2 ha
Kootwijk	Paardensportcentrum G. vd Hoorn	2,6 ha
	Berkenhorst	1,4 ha
Garderen	Speulderbos	0,8 ha
Ermelo	Vossenhol	4,0 ha
Nunspeet	Stolpenheim	0,4 ha
totaal		41,05 ha
Cluster	Bedrijf	Aantal ha krimp
Vierhouten	Recreatiepark Samoza-terrein Pusza	3,0 ha
	Recreatiepark Samoza-terrein Mosterdveen	10,0 ha
Heerde	Filipsberg	2,0 ha
Nabij Hoenderloo	Oase	8,8 ha
Totaal		23,8 ha

Het blijkt dat er 17,25 ha meer aan groeiplannen is dan aan krimp hectares. Uitgangspunt van het groei- en krimpbeleid is dat iedere afzonderlijke projecttranche minimaal een neutraal tot (bij voorkeur) positief effect heeft op alle betrokken habitattypen en soorten. Dit betekent dat in deze groeitranchen niet alle groei kan plaatsvinden met de huidige krimplocaties. In de volgende hoofdstukken wordt hier nader op ingegaan.

5.1.1

HABITATTYPEN

Op geen van de locaties vindt uitbreiding plaats op terreinen met kwalificerende habitattypen. Bij locatie Schinkel en tussen bungalowpark Hoenderloo en 't Veluws hof staat een perceeltje als droge heide (H4030) op de habitattypekaart, maar tijdens het veldbezoek is gebleken dat typerende soorten ontbreken (zie paragraaf 2.1.1). Deze delen zijn daarom niet als habitattype beoordeeld. Op andere plekken worden kwalificerende habitattypen door de plannen ontzien. Er vindt door de groeiplannen daardoor geen ruimtebeslag plaats op kwalificerende habitattypen.

Tabel 19

Overzicht ruimtebeslag
habitattypen.

Cluster	Bedrijf	Aantal ha uitbreiding totaal	Habitattypen
Hoenderloo (fase II)	Schinkel	0,5 ha	Habitattype droge heide (H4030) op de kaart, kwalificeert niet in werkelijkheid (veldbezoek). Daarom niet beoordeeld als kwalificerend habitattype. Geen aantasting kwalificerende habitattypen.
	De Pampel	0,65 ha	-
	't Veluws Hof	2,0 ha	-
	Het Lierderholt	2,0 ha	0,5 ha habitattype droge heide (H4030), wordt ontzien door uitbreiding. Geen aantasting kwalificerende habitattypen.
Hoenderloo 2011	Bungalowpark Hoenderloo	8,0 ha	-
	't Veluws Hof	2,0 ha	-
	Het Lierderholt	0,8 ha	0,5 ha habitattype droge heide (H4030), wordt ontzien door uitbreiding. Geen aantasting kwalificerende habitattypen.
Beekbergen	Recreatiepark Beekbergen	5,0 ha	-
	Bospark Beekbergen	2,5 ha	-
	De Valouwe	2,5 ha	-
Otterlo	Heidekamp	1,5 ha	-
	Lorkenbos	1,2 ha	-
Lunteren- Wekerom	Scheleberg	3,2 ha	-
Kootwijk	Paardensport centrum G. vd Hoorn	2,6 ha	-
	Berkenhorst	1,4 ha	-
Garderen	Speulderbos	0,8 ha	-
Ermelo	Vossenhol	4,0 ha	-
Nunspeet	Stolpenheim	0,4 ha	-

Door de krimpplannen komen oppervlaktes vrij waarop habitattypen ontwikkeld kunnen worden. Hierbij verdient het de voorkeur zo veel mogelijk aan te sluiten op habitattypen die in de directe omgeving aanwezig zijn. De abiotische omstandigheden zijn leidend voor de ontwikkeling, met behulp van beheer kan gestuurd worden in de ontwikkeling van habitattypen. Gezien de omgeving van de krimplocaties kunnen op die locaties verschillende habitattypen worden ontwikkeld. In totaal kan er op 23,8 ha habitattypen ontwikkeld worden.

Tabel 20

Overzicht ontwikkelingsmogelijkheden habitattypen

Cluster	Bedrijf	aantal ha krimp	Mogelijke habitattypen te ontwikkelen
Vierhouten	Recreatiepark Samoza-terrein Puszta	3,0 ha	De terreindelen zijn te ontwikkelen naar dennen- en eikenbos op droge zandgrond, mogelijk is de ontwikkeling van droge heide mogelijk op open plekken op voormalige kampeerveldjes. Ontwikkeling van nattere vegetatietypen lijkt niet mogelijk, omdat de terreindelen hoger liggen dan de vennen. Voor het verbeteren van de waterhuishouding, tegengaan van verdroging, zou kap van bomen en struiken rondom de vennen een mogelijkheid zijn. Habitattypen: H4030, H6230, H9120, H9190
	Recreatiepark Samoza-terrein Mosterdveen	10,0 ha	
Heerde	Filipsberg	2,0 ha	De ontwikkeling van het terrein is afhankelijk van het beheer van het heideterrein. Wordt er geen beheer uitgevoerd om het kleine heideterrein open te houden dan zal het veranderen in bos. De open grasvelden zullen waarschijnlijk ook veranderen in bos, dit is ook afhankelijk van het beheer. Habitattypen: H4030, H9120, H9190
nabij Hoenderloo	Oase	8,8 ha	Op lange termijn mogelijkheden voor bos. Habitattypen: H9120, H9190

Bij de Oase lijkt bos het meest waarschijnlijk (8,8 ha, gezien de omgeving vermoedelijk beuken-eikenbossen H9120 of H9190, maar andere typen zijn ook mogelijk). Van de overige in te zetten 15 ha is het sterk afhankelijk van het beheer of deze hectares tot droge heide of bos ontwikkelen. In onderstaande balanstabel zijn daarom de hectares ter indicatie. Er is 15 hectare beschikbaar om te ontwikkelen naar verschillende bostypen en/of droge heide. Afhankelijk van de exacte abiotische omstandigheden en successiestadia kan op de terreinen een van beide habitattypen ontwikkeld worden.

Balans ruimtebeslag

Tabel 21

Balans ruimtebeslag habitattypen door groei en ontwikkelingsmogelijkheden door krimp.
Schuin gedrukt: de exacte oppervlakte is afhankelijk van de situatie ter plaatse maar ontwikkeling is mogelijk gezien het voorkomen in de directe omgeving.

Code	Habitatype	Ruimtebeslag habitattypen (effecten groei)	Ontwikkelingsmogelijkheden habitattypen (effecten krimp)	Saldo (ha)
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	0	0	0
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	0	0	0
H2330	Zandverstuivingen	0	0	0
H3130	Zwakgebufferde vennen	0	0	0
H3160	Zure vennen	0	0	0
H3260_A	Beken en rivieren met waterplanten	0	0	0

H4010_A	Vochtige heiden	0	0	0
H4030	Droge heiden	0	+ 15	+ 15 ha
H5130	Jeneverbesstruwelen	0	0	0
H6230	Heischrale graslanden	0	0	0
H6410	Blauwgraslanden	0	0	0
H7110_B	Actieve hoogvenen	0	0	0
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	0	0	0
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	0	+ 8,8 + 15	+ 23,8 ha
H9160_A	Eiken-haagbeukenbossen	0	0	0
H9190	Oude eikenbossen	0	?	?
H91E0_C	Vochtige alluviale bossen	0	0	0
	Heidelandschap	0	+ 15	+ 15
	Boslandschap	0	+ 8,8 + 15	+ 23,8 ha (zeker 8,8 ha)

5.1.2

VOGELRICHTLIJNSOORTEN

Uit de locatieanalyses blijkt dat (bijna) alle groeilocaties binnen het Natura 2000-gebied leefgebied van zwarte specht en wespandief zijn. Daar waar de uitbreiding alleen plaatsvindt op weiland, is als uitgangspunt genomen dat dit geen leefgebied vormt voor zwarte specht. Twee locaties zijn daarom niet meegenomen als leefgebied voor zwarte specht. Indien er een combinatie is van weiland en bos, dan is het leefgebied wel meegerekend. De uitbreidingslocaties vormen geen leefgebied van andere vogelrichtlijnsorten. Wat betreft de krimplocaties is het uitgangspunt dat er geen aangewezen vogelrichtlijnsorten aanwezig zijn.

Tabel 22

Ruimtebeslag leefgebied vogelrichtlijnsorten door groei

Cluster	Bedrijf	Aantal ha uitbreiding totaal	Leefgebied soorten
Hoenderloo (fase II)	Schinkel	0,5 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespandief.
	De Pampel	0,65 ha	
	't Veluws Hof	2,0 ha	
	Het Lierderholt	2,0 ha	
Hoenderloo 2011	Bungalowpark Hoenderloo	8,0 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespandief.
	't Veluws Hof	2,0 ha	
	Het Lierderholt	0,8 ha	
Beekbergen	Recreatiepark Beekbergen	5,0 ha	Leefgebied van wespandief.
	Bospark Beekbergen	2,0 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespandief.
	De Valouwe	2,0 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespandief.
Otterlo	Heidekamp	1,5 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespandief.
	Lorkenbos	1,2 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespandief.
Lunteren-Wekerom	Scheleberg	3,2 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespandief.

Kootwijk	Paardensport centrum G. vd Hoorn	2,6 ha	Leefgebied van wespendif.
	Berkenhorst	1,4 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespendif.
Garderen	Speulderbos	0,8 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespendif.
Ermelo	Vossenhol	4,0 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespendif.
Nunspeet	Stolpenheim	0,4 ha	Leefgebied van zwarte specht en wespendif.
Cluster	Bedrijf	Aantal ha krimp	Leefgebied soorten
Vierhouten	Recreatiepark Samoza-terrein Puszt	3,0 ha	Te ontwikkelen als leefgebied voor zwarte specht, wespendif en mogelijk boomleeuwerik en draaihal. Bij heideterrein ook mogelijkheden voor grauwe klauwier en roodborsttapuit.
	Recreatiepark Samoza-terrein Mosterdveen	10,0 ha	
Heerde	Filipsberg	2,0 ha	Te ontwikkelen als leefgebied voor zwarte specht, wespendif en mogelijk boomleeuwerik. Bij heideterrein ook mogelijkheden voor grauwe klauwier en roodborsttapuit.
Nabij Hoenderloo	Oase	8,8 ha	Op korte termijn leefgebied wespendif, zwarte specht en mogelijk boomleeuwerik.

Door uitbreiding van de recreatiebedrijven verdwijnt in totaal hectare 41,05 ha van het leefgebied van wespendif. Voor zwarte specht is dat 33,45 ha. Hier staat tegenover dat door de sanering van de krimplocaties ruimte leefgebied voor vogels vrijkomt. Afhankelijk van het beheer kan bos of heide worden ontwikkeld. Voor zwarte specht en wespendif blijft echter een negatief saldo bestaan.

- Zwarte specht is gebonden aan bossen. Er kan minimaal 8,8 ha en maximaal 23,8 hectare leefgebied voor zwarte specht worden ontwikkeld.
- Omdat de gehele Veluwe wordt beschouwd als leefgebied voor de wespendif, ongeacht het terrein, zal voor deze soort 23,8 ha leefgebied vrijkomen.
- Voor boomleeuwerik komt 8,8 ha van het terrein Oase vrij als mogelijk nieuw leefgebied.
- Bij ontwikkeling van heide kan maximaal 15 ha nieuw leefgebied worden ontwikkeld voor grauwe klauwier, roodborsttapuit en nachtzwaluw. Afhankelijk van het beheer kunnen deze hectares geheel of gedeeltelijk geschikt worden als leefgebied.
- Van 8,8 ha is het zeker dat er bos ontwikkeld wordt. In totaal is er verder 15 ha beschikbaar voor bos en/of heide. De getallen in de balanstabel zijn dus indicatief, die 15 ha moet verdeeld worden onder leefgebied en zal daardoor dus leefgebied vormen voor andere soorten. In de tabel staan de minimale en maximale mogelijkheden per soort weergegeven.

*Balans***Tabel 23**

Balans ruimtebeslag en ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied vogelrichtlijnsoorten

Vogelrichtlijnsoort	Ruimtebeslag leefgebied (effecten groei)	Ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied (effecten krimp)	Saldo (ha)
Zwarte specht	33,45	8,8 tot 23,8	- 24,65 tot -9,65 ha
Wespendief	41,05	23,8	-17,25 ha
Roodborsttapuit	0	15	+ 15 ha
Nachtzwaluw	0	15	+ 15 ha
IJsvogel	0	0	0
Grauwe klauwier	0	15	+ 15 ha
Duinpieper	0	0	0
Draaihals *	0	0	0
Boomleeuwerik	0	8,8	+ 8,8 ha
Tapuit	0	0	0

* Hoewel de krimpterreinen mogelijk in de toekomst voldoen aan de leefgebiedeisen van de draaihals is het onzeker of deze hier ook voor zal komen gezien het huidige voorkomen.

5.1.3**HABITATRICHTLIJNSOORTEN**

Op een tweetal locaties ten noorden van Hoenderloo en net naast locatie Scheleberg zijn waarnemingen gedaan van vliegend hert. De soort zal in de omgeving voorkomen. Het vliegend hert is afhankelijk van oude vermolmde boomstammen (door witrotschimmels aangetast). Op locaties waarop uitbreiding van de recreatiebedrijven is gepland, is geen leefgebied van vliegend hert aanwezig. Voor alle locaties geldt dat er geen leefgebied voor andere aangewezen habitatrichtlijnsoorten van de Veluwe aanwezig is. Ruimtebeslag van leefgebied van habitatrichtlijnsoorten waarvoor de Veluwe is aangewezen wordt dan ook uitgesloten. Vliegend hert heeft oud bos, eikenstobben en houtwallen als voorkeursbiotoop. Bij ontwikkeling van boshabitattypen op de krimplocaties wordt het leefgebied van deze soort met 8,8 tot 23,8 ha vergroot (afhankelijk van beheer). De ontwikkelingstijd van het bos, voordat het geschikt is als leefgebied, is lang (> 50 jaar). Pas op lange termijn zullen de meeste gebieden geschikt zijn als leefgebied. Het terrein van Oase (8,8 ha) zal op (mogelijk korte) termijn geschikt kunnen zijn als leefgebied voor vliegend hert. Voor andere soorten worden vooralsnog geen mogelijkheden voor ontwikkeling van leefgebied op krimplocaties gezien.

Tabel 24

Ruimtebeslag en
ontwikkelingsmogelijkheden
leefgebied habitatrichtlijn-
soorten door groei en krimp

Cluster	Bedrijf	aantal ha uitbreidin g totaal	Leefgebied soorten
Hoenderloo (fase II)	Schinkel	0,5 ha	-
	De Pampel	0,65 ha	
	't Veluws Hof	2,0 ha	
	Het Lierderholt	2,0 ha	
Hoenderloo 2011	Bungalowpark Hoenderloo	8,0 ha	-
	't Veluws Hof	2,0 ha	
	Het Lierderholt	0,8 ha	
Beekbergen	Recreatiepark Beekbergen	5,0 ha	-
	Bospark Beekbergen	2,5 ha	
	De Valouwe	2,5 ha	
Otterlo	Heidekamp	1,5 ha	-
	Lorkenbos	1,2 ha	
Lunteren- Wekerom	Scheleberg	3,2 ha	-
Kootwijk	Paardensportcentr um G. vd Hoorn	2,6 ha	-
	Berkenhorst	1,4 ha	
Garderen	Speulderbos	0,8 ha	-
Ermelo	Vossenhol	4,0 ha	-
Nunspeet	Stolpenheim	0,4 ha	-
Cluster	Bedrijf	Aantal ha krimp	Leefgebied soorten
Vierhouten	Recreatiepark Samoza-terrein Puszta	3,0 ha*	Bij ontwikkeling van bos op termijn mogelijkheden voor vliegend hert
	Recreatiepark Samoza-terrein Mosterdveen	10,0 ha*	
Heerde	Filipsberg	2,0 ha*	Bij ontwikkeling van bos op termijn mogelijkheden voor vliegend hert
Nabij Hoenderloo	Oase	8,8 ha*	Bij ontwikkeling van bos op (mogelijk korte) termijn mogelijkheden voor vliegend hert

* De ontwikkeling van leefgebied voor het vliegend hert is afhankelijk van factoren die lastig te sturen zijn.

*Balans***Tabel 25**

Balans Ruimtebeslag en ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied habitatrichtlijnsoorten

Habitatrichtlijnsoort	Ruimtebeslag leefgebied (effecten groei)	Ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied (effecten krimp)	Saldo (ha)
Gevlekte witsnuitlibel	0	0	0
Vliegend hert	0	8,8-23,8*	0-23,8*
Beekprik	0	0	0
Rivierdonderpad	0	0	0
Kamsalamander	0	0	0
Meervleermuis	0	0	0
Drijvende waterweegbree	0	0	0

* De ontwikkeling van leefgebied voor het vliegend hert is afhankelijk van factoren die lastig te sturen zijn. Het saldo van 8,8 tot 23,8 ha is daarom waarschijnlijk niet realistisch.

5.2**VERSTORING EN ONTSTORING DOOR RECREATIE**

Een aantal groeilocaties liggen ruimtelijk gezien op korte afstand van elkaar. De gebieden waarin gewandeld wordt vanaf de locaties komen grotendeels overeen. Om deze reden worden de effecten van de uitbreidingsplannen in vier gebieden geclusterd en samen beschreven per deelgebied (Otterlo en Lunteren, Ermelo en Garderen, Nunspeet en Vierhouten, Kootwijk, Hoenderloo en Beekbergen).

5.2.1**VOGELRICHTLIJNSOORTEN****Groeilocaties Otterlo/Lunteren**

Uit de berekening blijkt dat de relatieve toename van recreanten door de groeiplannen bij Otterlo en Lunteren dermate gering is dat er geen sprake is van een toename van verstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten. De verstoringafstand blijft in het model gelijk. De toename van de recreatie is zo gering dat er geen vergroting van de verstoringafstand optreedt volgens het model. Dit komt doordat het in het gebied rondom Otterlo/Lunteren veel recreatiebedrijven gevestigd zijn. Hierdoor is de verstoring al zeer hoog. Tevens zijn de uitbreidingen vooral gericht op het vergroten van de oppervlakte en minder op vergroting van de capaciteit. De recreatiedruk wordt hierdoor nauwelijks hoger dan de huidige recreatiedruk. Uit de berekeningen blijkt dat er geen extra verstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten optreedt door de groeiplannen van Heidekamp, Lorkenbos en Scheleberg.

Groeilocaties Ermelo/Garderen

Uit de berekening blijkt dat de groeiplannen bij Ermelo/Garderen geen toename van verstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten tot gevolg hebben. De verstoringafstand blijft in het model gelijk. Uit de berekeningen blijkt dat er geen extra verstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten optreedt door de groeiplannen van Vossenhol en Speulderbos.

Groei- en krimplocaties Nunspeet/Vierhouten

Uit de berekening blijkt dat de groei- en krimpplannen bij Ermelo/Garderen geen toe- of afname van verstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten tot gevolg hebben. De verstoringafstand blijft in het model gelijk. In dit cluster vindt wel krimp plaats, maar deze krimp leidt niet tot ontstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten, doordat naast de krimplocatie recreatiebedrijven blijven bestaan. Dit betekent niet dat de krimp niet waardevol is, voor andere doelen dan vogels (bijvoorbeeld doelen Beschermd Natuurmonument, bijzondere waarden van de Veluwe zoals hoogveengebied) zijn zeker positieve effecten te verwachten. Uit de berekeningen blijkt dat er geen extra verstoring of ontstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten optreedt door de groei- en krimpplannen van Stolpenheim, Samoza-terrein Pusztá en Samoza-terrein Mosterdveen.

Groei- en krimplocaties Hoenderloo/Beekbergen

De groeiplannen bij Hoenderloo/Beekbergen hebben geen verstoring tot gevolg. De verstoringafstand blijft in het model gelijk. De sanering van de Oase leidt wel tot ontstoring van circa 4,3 ha bij klein Dabbelo, in het noorden van het Hoenderloosche bos. Dit bos is leefgebied voor zwarte specht en wespandief en in potentie ook voor de draaihal.

Groeilocaties Kootwijk

Uit de berekening blijkt dat de groeiplannen bij Kootwijk een toename van verstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten tot gevolg hebben. De verstoringafstand neemt in het model toe. Er is een toename van verstoord leefgebied van wespandief en zwarte specht met 6 ha, roodborsttapuit en draaihal (potentieel) met 5 ha, nachtzwaluw met 23 ha en boomleeuwerik, grauwe klauwier tapuit en duinpieper (potentieel) met 1 ha. Het ziet er naar uit dat de toename van verstoring alleen veroorzaakt wordt door de groei van locatie Berkenhorst. Deze locatie ligt zuidelijker dan die van Gert van de Hoorn. De groei van de Berkenhorst zorgt ervoor dat de klasse-indeling van groepen recreanten verandert, er is een wijziging naar een hogere klasse. Bij Gert van de Hoorn is ook sprake van groei, maar blijft de groei binnen dezelfde klasse. Het model is gebaseerd op verstoring van wandelaars. Bij Gert van de Hoorn is echter sprake van een andere vorm van recreatie (paarden). Daarom zullen de aannames uit het gebruikte model niet geheel kloppen voor recreatie vanaf dit bedrijf. Verschillen tussen wandelaars en recreatie met paarden zijn onder andere:

- Recreatie te paard heeft een grotere range dan wandelaars (grotere verstoringcirkel).
- Recreatie te paard is aan specifieke paden gebonden, wandelaars hebben meer mogelijkheden.
- Recreanten te paard verstoren anders dan (groepen) wandelaars: aan de ene kant zijn ze van grotere afstand zichtbaar/hoorbaar, aan de andere kant lijken sommige diersoorten zich minder van mensen te paard dan van wandelaars aan te trekken.
- Het is lastig om een duidelijke afweging van deze verschillen te maken. Het is in ieder geval niet in het model opgenomen.
Daarbij komt nog dat naast verstoring een toename van paarden ook kan leiden tot een toename van stikstofdepositie op daarvoor gevoelige habitattypen. Hier is in het beoordelingskader geen rekening mee gehouden.
- De ontwikkelingen bij Radio Kootwijk, ten oosten van de uitbreidingslocaties zorgen ook voor een toename van verstoring en stikstofdepositie. Deze toenames worden in het onderzoek voor Radio Kootwijk niet significant geacht. Voor de ontwikkelingen is een Natuurbeschermingswetvergunning afgegeven.

De vergunning geeft aan dat er ondanks intensivering van het aantal bezoekers er geen extra verstoring plaatsvindt. De bezoekers van de Berkenhorst kunnen mogelijk gecombineerd worden met de bezoekers van Radio Kootwijk. Het toch al intensief gebruikte gebied wordt dan nog iets intensiever, waardoor andere gebieden rustig blijven. Voor de uitbreiding van Gert van de Hoorn is stikstofdepositie in de beoordeling niet meegenomen. Mogelijk dat een toename van stikstofdepositie (al dan niet in combinatie met een toename door ontwikkelingen bij Radio Kootwijk) een negatief effect heeft.

Krimpllocatie Heerde

Uit de berekening blijkt dat de krimpplannen bij Heerde een afname van verstoring van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten tot gevolg hebben. De verstoringssafstand neemt in het model af. Hierbij is het Ennerveld niet meegenomen als recreatiebedrijf. Uit de berekeningen blijkt dat er ontstoring van leefgebieden van zwarte specht en wespandief is door het krimpplan bij Filipsberg. Voor wespandief en zwarte specht is er een afname van 6 hectare verstoord gebied en voor boomleeuwerik 1 ha. Voor boomleeuwerik is de afname echter gelegen in de bermen van de A50, omdat de bermen niet toegankelijk zijn voor recreatie is deze afname niet meegeteld. Voor de andere soorten zijn geen toe- of afnames te zien. Hierbij is rekening gehouden met de ontoegankelijkheid van het Defensiegebied (Oldebroek).

Tabel 26

Balans verstoring-ontstoring
leefgebied vogelrichtlijn-
soorten

Cluster	Bedrijf	Balans verstoring/ontstoring vogelrichtlijnsoorten	leefgebied
Otterlo/ Lunteren*	Heidekamp	0	
	Lorkenbos	0	
	Scheleberg	0	
Ermelo/ Garderen*	Vossenhol	0	
	Speulderbos	0	
Nunspeet/ Vierhouten	Stolpenheim	0	
	Samoza-Puszt	0	
	Samoza-Mosterdveen	0	
Hoenderloo/ Beekbergen	Schinkel	0	
	De Pampel	0	
	't Veluws hof	0	
	Het Lierderholt	0	
	Bungalowpark Hoenderloo	0	
	Recreatiepark Beekbergen	0	
	Bospark Beekbergen	0	
	De Valouwe	0	
	Oase	Ontstoring wespandief, zwarte specht en draaihal 4,3 ha ontstoring nachtzwaluw 0,8 ha	
Kootwijk	Berkenhorst	Verstoring zwarte specht, wespandief 6 ha Verstoring roodborsttapuit & duinpieper 5 ha Verstoring nachtzwaluw 23 ha Verstoring grauwe klauwier, boomleeuwerik, draaihal en tapuit 1 ha	

Cluster	Bedrijf	Balans verstoring/ontstoring leefgebied vogelrichtlijnsoorten
	Gert van den Hoorn	Geen verstoring/ontstoring uit model, mogelijk niet correct door aannames (zie H6)
Heerde	Filipsberg	Ontstoring wespandief 6 ha Ontstoring zwarte specht 6 ha

5.2.2 HABITATTYPEN

Uit de berekeningen voor de vogelrichtlijnsoorten is bij alle locaties op Kootwijk na, gebleken dat het verstoorte gebied niet toeneemt. Toename van verstoring van habitattypen is dan ook niet aan de orde voor deze gebieden. Door sanering van locaties is ontstoring wel aan de orde.

Hoenderloo

Door sanering van de Oase zal recreatie in het Dabbelosche bos enigszins afnemen. Uit de berekeningen blijkt een ontstoring van

- H4030 droge heide : 1,0 ha
- H9120 beuken-eikenbossen : 1,0 ha
- H9190 oude eikenbossen : 1,75 ha

Kootwijk

Bij Kootwijk is er door de toegenomen recreatie ook sprake van verstoring van habitattypen.

- H2310 stuifzandheide : 0,2 ha
- H2330 stuifzand : 1,5 ha
- H4030 droge heide : 1,9 ha
- H9190 oude eikenbossen : 0,06 ha
- H6230 heischraal grasland : 0,02 ha

Heerde

Bij Filipsberg is er geen sprake van ontstoring van habitattypen. Hoewel de bermen van de A50 kwalificeren als droge heide (H4030) is daar in de huidige situatie geen recreatie mogelijk. Een afname van recreatie is hier dan ook niet mogelijk.

5.2.3 HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Rondom zowel de groei- als krimplocaties komen weinig habitatrichtlijnsoorten voor. De enige soort die verspreid over de Veluwe voorkomt is het vliegend hert. Het vliegend hert is volgens de effectenindicator van de overheid wel gevoelig voor recreatie. Met de habitat-eisen van deze soort (loofbos met door witrot aangetaste bomen) volgt dat het vliegend hert kan voorkomen in habitat H9120, H9160-A, H9190 en H91E0-C (alle loofbostypen op de Veluwe). Uit de berekeningen voor deze habitattypen blijkt dat er ontstoring van circa 2,8 ha optreedt. Het effect voor deze soort is daarmee positief. Er zijn geen effecten op de overige soorten.

5.3

VERSNIPPERING EN ONTSNIPPERING

De groeiplannen zijn zodanig gesitueerd dat er geen belangrijke verbindingen tussen gebieden belemmerd worden. Ook is er geen sprake van versnippering van gebieden. Bij het cluster Hoenderloo zorgt de uitbreiding van bungalow park Hoenderloo en 't Veluws Hof er wel voor dat er weinig ruimte voor noord-zuidmigratie overblijft. Echter, langs de Woeste Hoefweg staat een wildkerend raster waardoor migratie in de huidige situatie ook niet mogelijk is. Een noord-zuid verbinding wordt nu nagestreefd aan de oostzijde, bij de Woeste Hoeve. Vlak daarbij ligt ook het ecoduct over de A50. De krimpplannen zorgen daarentegen ook niet voor wezenlijke ontsnippering, hoewel door de sanering van Filipsberg er wel meer rust wordt gecreëerd voor dieren die hier het ecoduct over de A50 passeren.

5.4

VELUWE 2010-DOELEN

De groei- en krimpplannen hebben geen negatieve invloeden op het behalen van Veluwe-2010 doelen.

HOOFDSTUK

6 Effectbeoordeling

6.1 RUIMTEBESLAG EN ONTWIKKELINGSGEBIEDEN

6.1.1 HABITATTYPEN

Samenvatting effecten

Er vindt geen ruimtebeslag van habitattypen plaats door de groeiplannen. Op de krimplocaties kunnen droge heide en bos ontwikkeld worden. Afhankelijk van de exacte omstandigheden is dit ofwel beuken-eikenbos met hulst ofwel eiken-haagbeukenbos (9120 resp. 9160_A). Totaal kan 8,8 ha bos ontwikkeld worden en 15 ha bos of heide.

Tabel 27

Balans ruimtebeslag en ontwikkelingsmogelijkheden habitattypen.

Code	Habitatype	Ruimtebeslag habitattypen (effecten groei)	Ontwikkelingsmogelijkheden habitattypen (effecten krimp)	Saldo (ha)
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	0	0	0
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	0	0	0
H2330	Zandverstuivingen	0	0	0
H3130	Zwakgebufferde vennen	0	0	0
H3160	Zure vennen	0	0	0
H3260_A	Beken en rivieren met waterplanten	0	0	0
H4010_A	Vochtige heiden	0	0	0
H4030	Droge heiden	0	+ 15	+ 15 ha
H5130	Jeneverbesstruwelen	0	0	0
H6230	Heischrale graslanden	0	0	0
H6410	Blauwgraslanden	0	0	0
H7110_B	Actieve hoogvenen	0	0	0
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	0	0	0
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	0	+ 8,8 + 15	+ 23,8 ha
H9160_A	Eiken-haagbeukenbossen	0	+ 8,8 + 15	+ 23,8 ha
H9190	Oude eikenbossen	0	?	?
H91E0_C	Vochtige alluviale bossen	0	0	0
	Heidelandschap	0	+ 15	+ 15
	Boslandschap	0	+ 8,8 + 15	+ 23,8 ha

Doelstelling Natura 2000 habitattypen Veluwe

Op habitatype H2320 en H5130 (Kraaiheide en Jeneverbesstruwelen) na geldt voor de oppervlakte van alle habitattypen die ontwikkeld kunnen worden in het kader van de eerste projecttranche groei en krimp een 'vergroot' doelstelling (zie onderstaande tabel). Ook geldt voor de meeste habitattypen een verbetering van de kwaliteit.

Tabel 28

Instandhoudings-
doelstellingen
Veluwe.

Habitatype	Verkorte Nederlandse naam	Status	Verspreiding	Oppervlakte	Kwaliteit
H2310	Stuifzandheiden met struikhei		=	>	>
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen		=	=	=
H2330	Zandverstuivingen		=	>	>
H3130	Zwakgebufferde vennen		=	=	=
H3160	Zure vennen		=	=	>
H3260_A	Beken en rivieren met waterplanten		>	>	>
H4010_A	Vochtige heiden		=	>	>
H4030	Droge heiden		=	>	>
H5130	Jeneverbesstruwelen		=	=	>
H6230	Heischrale graslanden	prioritair	=	>	>
H6410	Blauwgraslanden		=	>	>
H7110_B	Actieve hoogvenen	prioritair	=	>	>
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen			>	>
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst			>	=
H9160_A	Eiken-haagbeukenbossen			>	=
H9190	Oude eikenbossen			>	>
H91E0_C	Vochtige alluviale bossen	prioritair		>	>

Beoordeling effecten

Doordat er bij de groei geen ruimtebeslag van habitattypen plaatsvindt en er door de krimp gebieden ontwikkeld kunnen worden is voor de habitattypen de balans ofwel neutraal (noch aantasting, noch ontwikkeling) ofwel positief (geen aantasting, wel ontwikkeling). Deze effecten passen binnen de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied.

6.1.2**VOGELRICHTLIJNSOORTEN****Samenvatting effecten**

Alleen voor zwarte specht en wespandief gaat leefgebied verloren. Het aantal hectare krimp is niet genoeg om het aantal hectare groei te compenseren. Voor de overige soorten geldt dat de grootte van het leefgebied gelijk blijft, voor roodborsttapuit, nachtzwaluw, grauwe klauwier en boomleeuwerik is ontwikkeling mogelijk.

Tabel 29

Balans ruimtebeslag en ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied vogelrichtlijnsoorten

Vogelrichtlijnsoort	Ruimtebeslag leefgebied (effecten groei)	Ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied (effecten krimp)	Saldo (ha)
Zwarte specht	33,45	8,8 tot 23,8	- 24,65 tot -9,65 ha
Wespendief	41,05	23,8	-17,25 ha
Roodborsttapuit	0	15	+ 15 ha
Nachtzwaluw	0	15	+ 15 ha
IJsvogel	0	0	0
Grauwe klauwier	0	15	+ 15 ha
Duinpieper	0	0	0
Draaihals	0	0	0
Boomleeuwerik	0	8,8	+ 8,8 ha
Tapuit	0	0	0

Doelstelling Natura 2000 vogelrichtlijnsoorten Veluwe

Voor zes van de tien vogelrichtlijnsoorten op de Veluwe zijn de instandhoudingsdoelstellingen gericht op behoud van de huidige omvang en kwaliteit van het leefgebied en daarmee behoud van de verspreiding van de soorten. Voor de andere soorten (grauwe klauwier, duinpieper, draaihals en tapuit) zijn de instandhoudingsdoelstellingen gericht op vergroting van het leefgebied en/of verbetering van de kwaliteit en hiermee ook vergroting van de verspreiding van de soorten.

Tabel 30

Instandhoudingsdoelstellingen vogelrichtlijnsoorten Veluwe

	Habitatrichtlijnsoort	Populatie	verspreiding	oppervlakte	kwaliteit
A236	Zwarte specht	min. 430 paren	=	=	=
A072	Wespendief	min. 150 paren	=	=	=
A276	Roodborsttapuit	min. 1.000 paren	=	=	=
A224	Nachtzwaluw	min. 610 paren	=	=	=
A229	IJsvogel	min. 30 paren	=	=	=
A338	Grauwe klauwier	min. 40 paren	>	>	>
A255	Duinpieper	min. 40 paren	>	>	>
A233	Draaihals	min. 100 paren	>	>	>
A246	Boomleeuwerik	min. 2.400 paren	=	=	=
A277	Tapuit	min. 100 paren	>	>	>

Beoordeling effecten

Het leefgebied van zwarte specht en wespendief neemt door deze projecttranche af met 9,65 tot 24,65 ha voor zwarte specht en 17,25 ha voor wespendief. Dit betekent dat effecten niet aansluiten op de instandhoudingsdoelstellingen. Bij 23,8 ha krimp kan maximaal 23,8 ha groei worden toegestaan. Dit betekent dat de samenstelling van de eerste groeitranche aangepast dient te worden door middel van het beperken van de groei tot 23,8 ha.

6.1.3

HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Er vindt door de groeiplannen voorsnag ruimtebeslag plaats van leefgebieden van habitatrichtlijnsoorten. De te saneren terreinen kunnen mogelijk op termijn ook leefgebied vormen voor het vliegend hert. Echter, dit is een lastig te sturen proces en ook langdurig. Hoewel de mogelijkheden voor ontwikkeling van leefgebied voor het vliegend hert door de groei- en krimpplannen zeker aanwezig zijn is er op korte termijn niet echt sprake van een positief effect.

Tabel 31

Balans Ruimtebeslag en ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied habitatrichtlijnsoorten

Habitatrichtlijnsoort	Ruimtebeslag leefgebied (effecten groei)	Ontwikkelingsmogelijkheden leefgebied (effecten krimp)	Saldo (ha)
Gevlekte witsnuitlibel	0	0	0
Vliegend hert	0	8,8-23,8	0-23,8
Beekprik	0	0	0
Rivierdonderpad	0	0	0
Kamsalamander	0	0	0
Meervleermuis	0	0	0
Drijvende waterweegbree	0	0	0

6.2

VERSTORING EN ONTSTORING

6.2.1

HABITATTYPEN

Door de groei in cluster Kootwijk neemt de verstoring van een aantal habitattypen toe. De krimp van de Oase zorgt voor een afname van verstoring op een aantal habitattypen. De verstoring is echter in de meeste gevallen groter dan de ontstoring, hoewel het niet om veel hectares gaat.

Tabel 32

Balans verstoring en ontstoring habitattypen

Code	Habitatype	Verstoring habitattypen (effecten groei)	Ontstoring habitattypen (effecten krimp)	Saldo (ha)
H2310	Stuifzandheiden met struikheide	0,2	0	-0,2
H2320	Binnenlandse kraaiheidebegroeiingen	0	0	0
H2330	Zandverstuivingen	1,5	0	-1,5
H3130	Zwakgebufferde vennen	0	0	0
H3160	Zure vennen	0	0	0
H3260_A	Beken en rivieren met waterplanten	0	0	0
H4010_A	Vochtige heiden	0	0	0
H4030	Droge heiden	1,9	1,0	-0,9
H5130	Jeneverbesstruwelen	0	0	0
H6230	Heischrale graslanden	0,02	0	-0,02
H6410	Blauwgraslanden	0	0	0
H7110_B	Actieve hoogvenen	0	0	0
H7150	Pioniervegaties met snavelbiezen	0	0	0

Code	Habitatype	Verstoring habitattypen (effecten groei)	Ontstoring habitattypen (effecten krimp)	Saldo (ha)
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	0	1,0	+ 1,0
H9160_A	Eiken-haagbeukenbossen	0	0	0
H9190	Oude eikenbossen	0,06	1,75	-1,69
H91E0_C	Vochtige alluviale bossen	0	0	0

Beoordeling effecten

Er zijn effecten van verstoring op habitattypen. De groei en krimpplannen van groeitranche 2011 doen qua verstoring mogelijk afbreuk aan de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe.

6.2.2

VOGELRICHTLIJNSOORTEN

Uit de effectbeschrijving blijkt dat er extra verstoring is van leefgebied van vogelrichtlijnsoorten. Bij Kootwijk zijn er toenames van verstoring met 6 ha voor zwarte specht, 5 ha voor roodborsttapuit en duinpieper (potentie), 23 ha voor nachtzwaluw en 1 ha voor grauwe klauwier, boomleeuwerik, draaihal (potentie) en tapuit. Verstoringseffecten bij Kootwijk zijn voor locatie Gert van de Hoorn mogelijk anders door de andere vorm van recreatie dan het berekeningsmodel van uit gaat. Uitgangspunt bij de ontwikkelingen rondom Radio Kootwijk is dat eventuele negatieve effecten door mitigatie worden voorkomen. Cumulatie van effecten is daarom niet aan de orde. De krimp van Samoza-Pusztta en Samoza-Mosterdveen zorgt niet voor ontstoring van leefgebied van vogelrichtlijnsoorten. De krimp van de Oase zorgt voor 4,3 ha ontstoring voor wespandief, zwarte specht en draaihal en 0,8 ha voor nachtzwaluw. De krimp bij Heerde levert 6 ha voor wespandief en 6 ha voor zwarte specht op. Hierbij is wel als uitgangspunt genomen dat het Ennerveld geen recreatielocatie is. Voor de andere soorten levert krimp geen ontstoring op. Voor grauwe klauwier, roodborsttapuit, boomleeuwerik, tapuit, duinpieper (potentieel) en nachtzwaluw blijft een negatief saldo te ontstaan. Dit is volgende de regels van groei en krimp niet toegestaan. In principe moet het saldo op 0 of positief uitkomen. Niet alle plannen passen dus binnen deze groei- en krimptranche.

Tabel 33

Balans verstoring-ontstoring
leefgebied vogelrichtlijn-
soorten

Vogelrichtlijnsoort	Hectares extra verstoring	Hectares ontstoring	Saldo (ha)
Zwarte specht	6	10,3	+4,3
Wespandief	6	10,3	+4,3
Roodborsttapuit	5	0	-5
Nachtzwaluw	23	0,8	-22,8
Draaihal (potentieel)	1	4,3	+3,3
Boomleeuwerik	1	0	-1
IJsvogel	0	0	0
Tapuit	1	0	-1
Grauwe klauwier	1	0	-1
Duinpieper (potentieel)	5	0	-5

Beoordeling effecten

Er zijn effecten op kwaliteit van leefgebieden van vogelrichtlijnsoorten grauwe klauwier, roodborsttapuit, boomleeuwerik, tapuit, nachtzwaluw en duinpieper (potentieel leefgebied). De groei en krimpplannen van de groeitranché 2011 doen qua verstoring/ontstoring mogelijk afbreuk aan de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten van de Veluwe.

6.2.3 HABITATRICHTLIJNSOORTEN

Er is sprake van een mogelijk positief effect op de omvang van het leefgebied van het vliegend hert op lange termijn. De plannen zijn, zolang het aantal hectares groei niet groter is dan het aantal hectares krimp, positief voor deze soort. Op overige soorten zijn geen effecten.

6.3 VERSNIPPERING EN ONTSNIPPERING

Er zijn geen effecten, de beoordeling is daarom neutraal.

6.4 VELUWE 2010-DOELEN

Er zijn geen effecten, de beoordeling is daarom neutraal.

HOOFDSTUK

7

Conclusie en advies

7.1

BEOORDELING EFFECTEN

7.1.1

RUIMTEBESLAG EN ONTWIKKELINGSGEBIEDEN

Voor de habitattypen en meeste habitat- en vogelrichtlijnsoorten zijn er geen effecten door de groei en krimpplannen van de eerste groeitranché (neutraal). Voor één habitatrichtlijnsoort is het effect van de groei en krimpplannen nog onbekend, dit kan zowel positief als negatief uitpakken. De afname van leefgebied van de zwarte specht en wespandief wordt veroorzaakt doordat het aantal groei hectares groter is dan het aantal krimphectares. Dit past niet binnen de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe. Als de groeiplannen beperkt worden tot 23,8 ha is het effect ook voor zwarte specht en wespandief neutraal. Doordat de groeiplannen pas uitgevoerd mogen worden nadat de krimpplannen voltooid zijn, is er geen sprake van een tijdelijk negatief effect.

Tabel 34

Samenvatting effecten
ruimtebeslag

Ruimtebeslag / ontwikkeling	Totaal effect Groei en Krimp
Habitattypen	Positief effect H4030, H9120 en H9190 Neutraal effect overige habitattypen
Habitatrichtlijnsoorten	Mogelijk negatief of positief effect vliegend hert Neutraal effect andere soorten
Vogelrichtlijnsoorten	Negatief effect voor zwarte specht en wespandief, tenzij groei maximaal 23,8 ha is Mogelijk positief effect voor roodborsttapuit, nachtzwaluw, grauwe klauwier en boomleeuwerik

Niet alle plannen passen in de huidige opzet. Er is een forse beperking nodig om de plannen van iets meer dan 41 ha terug te brengen naar 23,8 ha. Een optie is om een deel van de groeiplannen te honoreren. Er kan worden gekeken naar welke plannen het leefgebied van zwarte specht en wespandief het meeste aantasten om op die manier keuzes te maken. Zwarte specht en wespandief zijn de soorten die de ontwikkelingsruimte beperken, plannen waarbij bijvoorbeeld alleen aantasting van open ruimte of grasland is, zal minder aantasting van zwarte specht optreden.

7.1.2

VERSTORING EN ONTSTORING

Er vindt door deze groeitranché extra verstoring plaats op leefgebied van grauwe klauwier, roodborsttapuit, boomleeuwerik, tapuit, duinpieper (potentieel) en nachtzwaluw en op een aantal habitattypen.

De groei en krimpplannen van de groeitranche 2011 en Hoenderloo fase 2 doen qua verstoring/ontstoring afbreuk aan de instandhoudingsdoelstellingen van de Veluwe. Niet alle groeiplannen passen in de huidige opzet. De locaties bij Kootwijk zijn degene die bijdragen aan de extra verstoring.

Tabel 35

Samenvatting effecten
verstoring/ontstoring

	Totaal effect Groei en Krimp
Habitattypen	negatief voor H2310, H2330, H4030, H6230 positief voor H9120 en H9190
Habitatrichtlijnsoorten	neutraal tot positief
Vogelrichtlijnsoorten	Negatief effect voor grauwe klauwier, roodborsttapuit, boomleeuwerik, tapuit en nachtzwaluw Neutraal tot positief effect voor zwarte specht, draaihals en wespendif Negatief effect voor potentieel leefgebied duinpieper

7.1.3

VERSNIPPERING EN VELUWE 2010

Er zijn geen effecten op Veluwe 2010 doelstellingen. Eveneens zijn er geen effecten van versnippering of ontsnippering.

7.2

CONCLUSIE EN ADVIES

Deze groeitranche zorgt voor negatieve effecten t.a.v. de omvang van leefgebieden van de vogelrichtlijnsoorten zwarte specht en wespendif. Het effect op de omvang van habitattypen en overige habitat- en vogelrichtlijnsoorten is neutraal tot positief. Indien de plannen van 41,05 ha tot 23,8 ha worden teruggebracht is het saldo ruimtebeslag-ontwikkelingsgebied in evenwicht (en mogelijk positief voor een aantal soorten en habitattypen).

Daarnaast zorgt deze groeitranche voor extra verstoring van vogelrichtlijnsoorten en een aantal habitattypen. Uit de modelberekeningen blijkt dat bij cluster Kootwijk er sprake is van extra verstoring van een aantal vogelsoorten. Deze verstoring wordt in het model veroorzaakt door de groei van bungalowpark Berkenhorst. Omdat er geen ontstoring tegenover staat past deze ontwikkeling in principe niet binnen het groei- en krimpbeleid. Echter, deze conclusie is gebaseerd op de modelberekeningen. Door de situatie aan de zuidzijde van Kootwijk nader te bestuderen kan er mogelijk een uitspraak worden gedaan hoe recreatie hier voornamelijk plaatsvindt. Hierbij zijn bijvoorbeeld de ligging van wandelpaden van belang maar ook de toegangswegen en lokale 'attracties' (bijvoorbeeld speelplek, theehuis of restaurant). Daarnaast is het mogelijk om recreanten te leiden door gemarkeerde paden. Bij uitbreiding van bungalowpark de Berkenhorst is het wel noodzakelijk een plan te maken waarin beschreven wordt hoe een verhoging van de recreatiedruk op het Kootwijkerzand voorkomen wordt. De andere groeilocatie in Kootwijk, paardensportcentrum Gert van den Hoorn, zorgt in het model niet voor extra verstoring. Echter, indien er paardenboxen bijgebouwd worden zal aangetoond moeten worden dat er geen negatief effect is op het Natura 2000-gebied op het vlak van vermessing. Paarden, net als andere dieren zoals koeien en varkens, dragen bij aan de stikstofdepositie. Door een verhoging van de stikstofdepositie kan vermessing of verzuring van habitattypen optreden. Bij uitbreiding van het aantal paardenboxen is het daarom noodzakelijk een beoordeling van dit effect te geven. Hiervoor zijn berekeningen van de huidige en toekomstige stikstofdepositie nodig.

Bij de overige groeiplannen is geen sprake van extra verstoring. Indien de plannen beperkt blijven tot 23,8 ha en (bij Berkenhorst en Gert van den Hoorn) rekening wordt gehouden met de extra eisen past het geheel wel in het groei- en krimpbeleid.

In deze beoordeling zijn andere plannen die tot versterking van leefgebieden voor bepaalde soorten leiden niet meegenomen. Er zijn andere plannen die leiden tot een vergroting van het leefgebied voor bepaalde soorten, bijv. het project uitbreiding stuifzanden op de Veluwe. Deze projecten kunnen bijdragen aan een versterking en vergroting van het leefgebied. Echter, uit de randvoorwaarden blijkt dat deze projecten niet meegenomen kunnen worden in de beoordeling.

7.3

SCENARIO'S

Omdat niet alle groeiplannen passen binnen de gerealiseerde krimp zullen keuzes noodzakelijk zijn. De adviescommissie heeft aangegeven welke plannen zij gekozen hebben. De groei is hierbij beperkt tot 18,65 ha voor de 2^e groeitender en 5,15 ha voor Hoenderloo fase II.

Tabel 36

Keuze groeiplannen
adviescommissie

Bedrijf	Toe te kennen ha	Opmerking
Hoenderloo fase II	5,15 ha	uitbreiding van 't Schinkel, de Pampel, 't Veluws hof en het Lierderholt.
Landgoed de Scheleberg	3,2 ha	
De Berkenhorst	2,15 ha	meer dan aangevraagd (1,4)
Het Lierderholt	0,8 ha	
Recreatiepark Beekbergen	3,5 ha	minder dan aangevraagd (5,0)
Bospark Beekbergen	2,5 ha	
Camping Speulderbos	0,8 ha	
Paardensportcentrum Gert van den Hoorn	0,7 ha	minder dan aangevraagd (2,6)
Bungalowpark Hoenderloo	3,5 ha	minder dan aangevraagd (8,0)
Recreatiepark Heidekamp	1,5 ha	
<i>totaal</i>	<i>23,8 ha</i>	

De adviescommissie heeft voor elk van de recreatiebedrijven een apart adviesrapport opgesteld, waarin toetsing aan de kwaliteitscriteria staat beschreven en tevens aanvullende opmerkingen voor verbetering van kwaliteit zijn opgenomen (als aanvullende randvoorwaarden bij de groei).

- Voor een aantal bedrijven heeft de commissie geen ha groei toegekend. Valouwe, Vossenhol, Stolpenheim, Veluws Hof/Oase en Lorkenbos zijn afgewezen op gronden van kwaliteitsaspecten, intrek van de plannen en twee terreinen van dezelfde eigenaar waar het andere groeiplan wel is gehonoreerd (Valouwe/Bospark Beekbergen).
- Voor een aantal bedrijven heeft de commissie minder ha groei toegekend dan aangevraagd (redenen liggen in economische duurzaamheid van bedrijven). Het gaat om de locaties recreatiepark Beekbergen, Paardensportcentrum Gert van den Hoorn en bungalowpark Hoenderloo.

- De commissie adviseert positief voor beide bedrijven in cluster Kootwijk (Berkenhorst en Gert van den Hoorn). Bij Gert van den Hoorn is minder hectare toegekend dan aangevraagd (zie hierboven). Bij locatie bungalowpark de Berkenhorst heeft de commissie geadviseerd 2,15 ha toe te kennen, meer dan aangevraagd. Dit is vooral ter verbetering van de recreatieve kwaliteit van het groeiplan (ruimte opzet van de inrichting). De ingeschatte effecten kunnen door het toekennen van andere hectares anders uitvallen. Er van uitgaande dat de extra uitbreiding bij de Berkenhorst niet gelegen is in beschermde habitattypen, zullen met name de effecten van verstoring wijzigen. Hiervoor worden hieronder aanvullende maatregelen voorgesteld.

Deze keuze van groeiplannen past binnen de gerealiseerde krimp indien aan een tweetal voorwaarden wordt voldaan:

- Geen extra paardenboxen bij Gert van den Hoorn *of* aantonen door middel van een berekening en toetsing dat er geen sprake is van negatieve effecten als gevolg van vermesting.
- In overleg met de ondernemer maatregelen treffen zodat er geen sprake is van een toename van de recreatiedruk op het Kootwijkerzand als gevolg van de uitbreiding van bungalowpark de Berkenhorst.

Colofon

NATUURTOETS GROEI EN KRIMP

OPDRACHTGEVER:

Provincie Gelderland

STATUS:

Definitief

AUTEUR:

F.G. van der Vegte MSC.
R. van Oudheusden MSc.
J. Bosman MSc.

GECONTROLEERD DOOR:

VRIJGEGEVEN DOOR:

G. van der Schee

075810412:A

ARCADIS NEDERLAND BV
Het Rietveld 59a
Postbus 673
7300 AR Apeldoorn
Tel 055 5815 999
Fax 055 5815 599
www.arcadis.nl
Handelsregister 9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.